

העולם

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

להתראות לנשיא המדינה! Viszontlátásra Államelnök úr!

Jichák Hercog: Magyarország az elmúlt másfél évben is Izrael mellett állt

Jichák Hercog a Sulyok Tamás köztársasági elnökkel Budapesten folytatott tárgyalása után megköszönte, hogy Magyarország a 2023. október 7-i terrortámadás óta eltelt másfél évben is Izrael mellett állt.

Az izraeli államfő sajtónyilatkozatában kiemelte: Magyarország mély barátságot mutat Izrael felé, és nem hajlandó megtörni az anticionizmus, antiizraelizmus és antiszemitizmus sűrűjében, amely elmosza a világot.

Hozzátette, hogy ezek a magyar törekvések kézzelfoghatóak voltak például a hágai Nemzetközi Bíróság Izrael ellen irányuló döntése kapcsán, valamint más nemzetközi szervezetekben is.

Magyarország kiáll azért is, hogy Izrael a Gázai övezetben elrabolt túsokat hazahozhassa.

Ezek azok a pillanatok, amikor az igaz barátság megmutatkozik – fogalmazott.

Jichák Hercog köszönetet mondott Sulyok Tamásnak és a magyar kormánynek azért is, amit az antiszemitizmus elszigeteléséért tesznek.

Az izraeli elnök nem sokkal Gideon Szaár külügyminiszter látogatása után érkezett hazánkba. Orbán Viktor tavaly novemberben Benjámín Netanjahu izraeli miniszterelnököt is meghívta Magyarországra.

Jichák Hercog és Sulyok Tamás Fotó: Magyar Nemzet / Mirkó István

A vendéglátók ajándékokat nyújtanak át az izraeli államelnöknek, mégpedig az Új Élet egyik 1991-es számát, amely részletesen beszámol Jichák Hercog édesapjának, Izrael akkori államelnökének látogatásáról

A Hamász nyilvánosságra hozta az átadandó élő és halott túsok neveit

Izraelben nyilvánosságra hozták annak a hat izraeli túsának a nevét, akit a Hamász palesztin iszlamista szervezet a vele megkötött idei megállapodás első, humanitárius szakaszában utolsóként szabadon enged.

Köztük lesz Hisám al-Szájed és Ábrahám Mengisztu, két mentális problémákkal küszködő izraeli, akik évekként elzárva akaratukból hatoltak be a Gázai övezetbe, és azóta tartják őket ott fogva.

A 27 éves Elija Kohen barátjánál érkezett 2023. október 7-én a Gázai övezet határához közel megrendezett Nova zenei fesztiválra, és amint észlelték, hogy terroristák támadták meg a rendezvényt, óvóhelyre menekültek. Az óvóhelyre sok fiatal menekült be, de többségük meghalt, mert a Hamász fegyveresei kézigránátokat dobtak be a bunkerba. Elija és Ziv csodával határos módon életben maradt.

A terroristák azonban csak Eliját vitték magukkal a Gázai övezetbe, ahol azóta alagutakban, embertelen körülmények között tartották fogva és kínozták a már kiszabadult izraeliek beszámolóit szerint.

A 23 éves Omer Venker, akit szintén a fesztiválról raboltak el, gyulladáscsökkentő autoimmun betegségben szenved, ami különösen megnehezítette helyzetét a Hamász fogságában. Barátnőjét, a 22 éves Kim Damtiit 2023. október 7-én meggyilkolták a fesztiválon.

A 22 éves Omer Sém-Tovot is a táncos buliról rabolták el egy barátjával és egy barátjánál együtt, akik már 2023 végén, több mint ötven nap után, az első tús megállapodás keretében kiszabadulhattak.

A 40 éves Tál Sohámot feleségével, valamint három- és nyolcéves gyermekével együtt a Beéri kibucból hurcolták el, ahol éppen felesége rokonságát látogatták meg szimhát tóra ünnepén. Családját az idejében túsalkuval visszatérhetett Izraelbe.

A Hamász bejelentése szerint már csütörtökön átad Izraelnek négy holttestet. Köztük lesz a Nir Óz kibucból elhurcolt Bibász család három tagja, az édesanyja és két gyermeke, az akkor hároméves Ariél és a kilenc hónapos Kfir, akik a terror-szervezet szerint a fogságban egy izraeli légitámaszpályán meghaltak. Izraeli részről ezt visszautasítják. Izraeli részről a Bibász család halálát nem erősítették meg hivatalosan, így a többi családtag rettenetes izgalom között várja a csütörtöki napot.

Felső sor: Omer Venkert, Elija Kohen, Tál Sohám; alsó sor: Omer Sém-Tov, Ábrahám Mengisztu, Hisám al-Szájed

A miniszterelnöki hivatal is megerősítette, hogy csütörtökön négy halott túszt visszaadnak Izraelnek, de nem nevezte meg őket. Az első fázisban lévő listán az egyetlen név, akinek a halálát Izrael megerősítette, Slomó Manszúr.

Izrael közölte, hogy „komoly aggodalmakat” táplál az anya, Zilberman Bibász és kisfia sorsa miatt.

A Hamász vezére, al-Hajja kedden korábban azt közölte, hogy a Bibász család tagjai a csütörtökön átadandó négy holttest között lesznek.

A bejelentésre reagálva a család hangsúlyozta: „Amíg nem kapunk végleges megerősítést, addig az útnak nincs vége.”

Az apát, Járdén Bibászt a Hamász idén február 1-jén elengedte a januári túsalku első szakaszában. (MTI)

Jichák Hercog: Ezek azok a pillanatok, amikor az igaz barátság megmutatkozik

A zsidó állam elnöke, Jichák Hercog ellátogatott a Herzl térre, Herzl Tivadar egykori szülőházának helyére, és megtekintette a Dohány utcai zsinagógát, amelynek falán 1991-ben az édesapja, Chájim Hercog, Izrael hatodik elnöke helyezte el emléktáblát. Most az államfő a Mazsihisz elnökével, dr. Grósz Andorral leplezte le azt a márványtáblát, amely viszont az ő látogatásának állít emléket.

Jichák Hercog február 18-án, kedden érkezett Budapestre, majd feleségével, Michal Hercoggal együtt a Sándor-palotában fogadta Sulyok Tamás köztársasági elnök, később pedig a Karmelitában Orbán Viktor miniszterelnök. A találkozáson az izraeli államfő köszönetet mondott Magyarországnak az Izrael melletti, következetes diplomáciai és politikai kiállásáért, valamint az antiszemitizmus elleni harcáért. Jichák Hercog – az MTI tudósítása szerint – így fogalmazott: *ezek azok a pillanatok, amikor az igaz barátság megmutatkozik.*

A zsidó állam elnöke tegnap találkozott a magyar állampolgárságú Omri Miran családjával is. A férfit a Nahal kibucból rabolták el a Hamász-terroristák 2023. október 7-én. Omri Miran felesége, Lisi azt mondta az izraeli és a magyar államfőnek, hogy nekünk és egész Izraelnek szükségünk van az olyan vezetők segítségére, mint önök, hogy a férjem mihamarabb kiszabaduljon és ez a rémálom véget érjen.

Jichák Hercog tegnap este még két hivatalos programon vett részt. A Merkaz Héber és Izraeli Kulturális Központban a magyarországi zsidó közösségek, felekezetek és intézmények vezetőivel találkozott a felesége társaságában. Erről honlapunknak dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke azt mondta: a résztvevőket Maja Kados, Izrael új budapesti nagykövete köszöntötte, majd Jichák Hercog arról beszélt, hogy számára fontos a magyarországi zsidó felekezetek és intézmények vezetőivel való személyes találkozások, hiszen így első kézből szerezhet benyomást a magyar zsidóság életéről.

Az államfő a beszédében kitért arra, hogy a magyarországi zsidóság – akár a múltban – ma is komoly jelentőséggel bír a diaszpórában. Elmondta, hogy mélyen együttérző a magyarországi zsidósággal a vészidőszakban minket ért tragédia miatt, ugyanakkor örömmel tölti el, hogy ma az országban virágzik a zsidó élet. Érintette azt is, hogy a nap folyamán Sulyok Tamással és Orbán Viktorral tárgyalva megköszönte Magyarországnak az Izraellel szemben tanúsított barátságát és a magyar zsidó közösségeknek nyújtott segítségét.

A találkozón a Mazsihisz képviselőiben dr. Grósz Andoron kívül ott volt dr. Frölich Róbert országos főrabbi, Mester Tamás Mazsihisz-alelnök, a BZSH elnöke és dr. Nógrádi Péter Mazsihisz-alelnök. Jelen volt dr. Balázs Gábor, az OR-ZSE általános rektorhelyettese, dr. Zima András, a HDKE igazgatója és Zeiter Ádám, a Lauder-iskola következő főigazgatója, valamint az EMIH és a MAOIH képviselői.

A Mazsihisz említett vezetői tegnap este részt vettek azon a díszvacsorán is, amit Sulyok Tamás államfő és felesége adott a Budai Várban az izraeli elnöki pár tiszteletére. A Lovardában rendezett eseményen a magyar politikai, diplomáciai és egyházi élet jelentős személyiségei voltak jelen, közreműködött dr. Nógrádi Gergely főkantor, aki többek között az *Avinu málkenu* című dalt énekelt.

Jichák Hercog és felesége ma reggel a Herzl térre és a Dohány utcai zsinagógába látogatott, ahol többek között dr. Grósz Andor, dr. Frölich Róbert, Mester Tamás és dr. Nógrádi Péter fogadta.

Az államfő megtekintette a Dohány-zsinagóga falán azt az emléktáblát, amelyet édesapja, Chájim Hercog Izrael állam hatodik elnökeként leplezett le az 1991-es budapesti látogatásának emlékére. Itt májól az újabb emléktábla Jichák Hercog mostani látogatásának emlékét hirdeti.

Dr. Grósz Andor az államfőt megajándékozta egy díszesen bekeretezett fotóval, amely 1900-ban készült a Dohány utcai zsinagógáról, továbbá átadta neki az *Új Élet* kifejezeten erre az alkalomra, egy példányban nyomtatott különszámát, amelyben azok a cikkek és fotók kaptak helyet, amelyek Chájim Hercog 1991-es látogatásakor készültek.

Az államfő és felesége ezután több mint fél órát szánt a templombelső megtekintésére. Jichák Hercogot láthatóan lenyűgözte a gyönyörű épület, így sok kérdést tett fel a zsinagóga történetével kapcsolatban.

Dr. Nógrádi Péter, aki hébertudása révén értő fültanúja volt az elnökkel folytatott eszmecsereknél, honlapunknak azt mondta: Jichák Hercog teljes mértékben tisztában van vele, milyen veszteség érte a magyar zsidóságot a soá alatt. Kérdései többek között arra irányultak, hogy milyen események történtek a Dohány utcai zsinagógában és mi történt magával az épülettel 1944-ben, továbbá tudakozódott Horthy Miklós kormányzónak a budapesti zsidókat érintő intézkedéseiről.

A mindvégig barátságos, fesztelen és nyitott Jichák Hercognak a látogatás végén gondja volt arra, hogy közös fotók készüljenek róla és vendéglátóiról a zsinagóga kapujában. Majd az államfő odaintette kíséretének több tagját is, hogy őket is megörökítsék a felvételek. Fontos megjegyezni, hogy a zsinagógában ott volt a Magyarországon a holokauszt alatt született Áháron Sevó is, akinek unokája, Malkia Grosz tavaly halt hősi halált a Hamász elleni harcok során.

Egy modern próféta

Bizonyára tiltakozna a címben szereplő megnevezés ellen, noha több jóslata (sajnos a borúlátók közül) mára bevált. Próbálták beilleszteni valamelyik skatulyába, általában az izraeli baloldal vagy a radikális bal között, pedig nem volt része az úgynevezett béketábornak, de a másik oldalnak sem. A balosok ugyanis úgy látták, létre kell hozni egy palesztin államot, mert akkor béke lesz, a jobbosok viszont úgy vélték: nem érdemes, mert ez a lépés biztosan háborúhoz vezet. Ő maga, **Jesajahu Leibowitz** professzor ezzel szemben azt mondta: igen, háborúhoz vezethet, ezért valóban kockázatos, de mégis meg kell tennünk, mert erkölcsi szempontból ez a helyes lépés, írja *Somos Péter* a *zsima.hu*-n.

Ebből is kitűnik, hogy az érdekekkel szemben csakis az értékek vezérelték. Ugyanígy a vallásban is: nem azért kell teljesíteni a parancsolatokat, mert ez kifizetődik valami isteni gondoskodás formájában, sőt nem is azért, mert a betartásuk erkölcsös, hanem azért, mert Isten így rendelkezett. Pont. Nem az a fontos, mit tesz értem Isten, hanem hogy én mit teszek felé. Téved, aki azt hiszi, hogy mi vagyunk a középpontban; Isten nem köteles gondoskodni rólunk, etetni, ruházni és jó egészségben megtartani minket.

Leibowitz professzor (1903. jan. 29. – 1994. aug. 18.) Rigában született vallásos cionista családban. Berlinben, majd Bázelen tanult kémiát és filozófiát, biokémiát és orvostudományt. 1935-ben vándorolt ki Palesztinába, ahol a Jeruzsálemi Héber Egyetem (az egyetemet 1918. július 24-én alapította Albert Einstein és Chaim Weizmann, majd 1925. április 1-én nyílt meg) vezető professzorként foglalkoztatták. Széles körökben könyvei, rádióműsorai, valamint a vallás, a hit, a zsidó értékek és életvitel témájában sokszor közmegegyezéses kijelentései miatt váltak ismertté. Az állam és a vallás szétválasztása volt az egyik fő elmélete. Meggyőződéses cionista és egyben hívhő zsidó léte azonban nem az államot akarta megvédeni a vallástól, hanem éppen fordítva: a vallást az államtól, mivel attól tartott (a jelek szerint jogosan), hogy a vallási vezetőknek markáns szerepe lesz a politikában, ez pedig elveszi az idejét a valódi feladataitól.

Jesajahu Leibowitz

Leibowitz az ellentmondások embere volt. A humanizmust eleve ateizmusnak tartotta, mivel Isten helyett az embert helyezi a középpontba. Ugyanakkor tüskés természete ellenére bárkivel hajlandó volt párbeszédbe elegendni. Minden hozzá írt levélre személyesen válaszolt, és azokra is szakított időt, akik ragaszkodtak a személyes találkozáshoz. Egyedi szemléletmódját tükrözi egyik sok vitára okot adó kijelentése, amely szerint Adolf Eichmann részére izraeli védőügyvédet kellett volna kinevezni, aki az igazi bűnöst, a keresztény antiszemita nevelést idézte volna a vádlottak padjára. Ugyanakkor nem kímélte hitsorsosait sem. A Siratófalat (héberül: Kotel) Disco-kotelnek nevezte, mondván, hogy sokan úgy kezelik, mint egy szórakozóhelyet: odamennek „a Falhoz” imádkozni, aztán vásárolgatnak az arab piacon (nem az arabokkal van baj, hanem a zsidók szombati vásárlásával), és mennek tovább, mint akik elvégezték a teendőjüket. Márpedig Isten nem egy betegségyógyzó pénztár, akit csak a bajok orvoslására kell „használni”.

Nyilvános szereplései miatt sokan csak megmondóembernek tartották, de gondolatai sokkal mélyebbek voltak, mint egy egyszerű médiahősé – nem véletlen, hogy három évtizeddel halála után is hivatkoznak rá. Álljon itt befejezésül egy rövid párbeszéd, amelyben egy riporter kérdéseire válaszolt:

- Hisz a Messiás eljövételében?
- Azok közül az emberek közül vagyok, akik hiszik, hogy a Messiás jönni fog.
- Mikor?
- *Jönni fog!* Mindig. Az a Messiás, amelyik eljön, az hazug Messiás. Minden Messiás, aki eljön, az hazug Messiás, mert a lényege a Messiásnak az, hogy *jönni fog!*

Hitközségi Hírek

Kecskemét

Felújították dr. Bárány József főrabbi síremlékét

Bárány József főrabbi 1856. december 11-én született Nádudvaron vallásos zsidó családban, és 1916. április 15-én halt meg. A kecskeméti zsidóság vezetője volt 26 éven keresztül. A Ferenc József Országos Rabbiképző Intézetben tanult. Az akkori szokásoknak megfelelően addig nem avatták rabbivá, amíg 1885-ben meg nem szerezte a bölcsész-doktorátusát; 1886-ban avatták rabbivá.

1887-től Debrecenben szolgált, 1888-tól 1891-ig pedig az Pesti Izraelita Hitközség tanfelügyelője volt, majd megválasztották a Kecskeméti Izraelita Hitközség főrabbiájának.

A magyarországi neológia egyik élharcosa munkatársa volt nemcsak az Egyenlőségnek, hanem a Magyar-Zsidó Szemlének is. E lapokban megjelent cikkeivel komoly elismerést vívott ki magának.

Tanítóként, tanárként kötelességének érezte a zsidó ifjúság magas szintű és egyben hazafias szellemű oktatásának megszervezését. Ezt szolgálta az is, hogy ő írta meg a zsidó tanulóifjúságnak az Izrael történetével kapcsolatos szöveggyűjteményt, amelyet 1890-ben a közép-, polgári

A Mazsihisz elnökének látogatásai

Sopron

A Mazsihisz elnöke elsőként a soproni hitközség vezetőségével egyeztetett, hogy jobban megismerje a közösség működését, kihívásait, sikereit. A hitközség 2022-ben vette birtokba a középkori zsidó Ispotály épületét, ahol ma oktatóterem, zsinagóga és kóser konyha is működik. **Dr. Grósz Andor** bejárta a felújított Ispotály mellett a középkori Ó-Zsinagógát és mikvét is, illetve a hitközség által is gyakran használt egykori ortodox zsinagógát a Papréten.

A Városházán **dr. Farkas Ciprián** polgármester fogadta **prof. dr. Grósz Andort** és **Büchler András**t, a helyi hitközség elnökét.

A beszélgetés középpontjában a soproni közösség múltja, jelene és jövője állt. A zsidó örökség szerves része a város történelmének, és annak ápolása, megőrzése nemcsak a zsidóság, hanem az egész város számára kiemelten fontos feladat.

A megbeszélés során szó esett a

Miskolc

Dr. Grósz Andor bemutatkozó látogatást tett Miskolc polgármesterénél a Városházán. Arra kérte **Tóth-Szántai Józsefet**, hogy támogassa a helyi zsidó közösséget, valamint a Mazsihisz elnökének és vezetőségének munkáját. A városvezető nyitottan fogadta azt a felvetést is, hogy a Holokauszt 80 Emlékév alkalmából színre vitt két balettelőadást, a Győri Balett *Eli, Eli – Táncképek Szenes Hanna életéből*, valamint a Székesfehérvári Balett Színház *Kövek* című produkcióját Miskolcon is bemutassák.

Megállapodtak abban, hogy teret neveznek el **Bródy Farkasról** (1770–1841), aki több mint három évtizeden át töltötte be a Miskolci Zsidó Hitközség elnöki tisztségét. Elkötelezettségét jól jelzi, hogy saját pénzén vásárolta meg az avasi izraelita temetőnek helyet adó területet, és talmudiskolát alapított a városban. Végrendeletében 5–5 ezer forintot hagyott a királyra „alattvalói hűsége” jeléül, valamint a talmudiskola tanárainak javadalmazására. Vagyona többi részét is főként hitközségi célokra adományozta.

Szóba került, hogy a polgármester is részt vesz majd azon a megemlékezésen, amelyet minden évben június 15-én tartanak a városból elhurcolt 17 ezer zsidóra emlékezve.

A Mazsihisz elnöke a helyi hitközség vezetőivel is egyeztetett. *Az idei évben a korábbiaknál még nagyobb hangsúlyt kívánok fektetni arra,*

Dr. Farkas Ciprián és dr. Grósz Andor

közös sikerekről és az előrelépési lehetőségekről is. A résztvevők hangsúlyozták: a párbeszéd és az összefogás kulcsfontosságú abban, hogy a múlt értékeire építve tovább fejlődhesen a közösség.

Dr. Farkas Ciprián 2022 végén

vehette át a Mazsihisz közgyűlésén a Zsidóságért díjat, amellyel azt ismerték el, hogy munkája során páratlan tapintattal, előzékenységgel és határozott döntések révén biztosította a kicsi, de lelkes soproni zsidó közösség igényeit.

Dr. Grósz Andor és Tóth-Szántai József

hogy rendszeresen, személyesen konzultáljak a vidéki hitközségek tagjaival, vezetőivel a helyi közösségek eredményeiről, problémáiról. A célom az, hogy minél hatékonyabb támogatást nyújthassunk számukra, a helyi városvezetés segítő közreműködését is kérve – fogalmazott.

Ezután bejárták azt az új közösségi teret, amelyet a Mazsihisz 16 millió forintos finanszírozásával alakítottak ki nemrég. A most megtekintett fejlesztés ahhoz a korábbihoz kapcsolódik, amelynek köszönhetően a Mazsihisz és a kormányzat

összesen 40 millió forintos támogatásával megújult a téli imaterem, a kóser konyha és a mikve is. Dr. Grósz Andor ígéretet tett arra, hogy aktív lépéseket tesz a szegedi és a gyöngyösi mellett a miskolci zsinagóga renoválásához szükséges kormányzati támogatás megszerzéséért is.

Markovics Zsolt főrabbi a találkozáson kiemelte, hogy nagyon aktív vallási élet folyik a városban, minden nap van ima. A Mazsihisz finanszírozásából újonnan kialakított közösségi tér fontos szerepet kap a hitélet további élénkítése során.

és felsőiskolák számára rendszeresítettek. Ebben bibliai történeteket mutat be a honfoglalásig. Fő műve az 1885-ben megjelent Gabirol bölcsellete című tudományos értekezés.

Életének utolsó szakaszát teljes egészében a kecskeméti zsidó közösség szolgálatának szentelte, 26 éves működése alatt a szellemi élet felvirágozott, és ő alakította ki azokat a szokásokat, amelyek egészen a holokausztig meghatározták a közösség mindennapjait, ő szervezte a város zsidó ifjúságának vallásos oktatását.

Halála után a temetőben gyönyörű síremlék emeltek, amely őhozzá méltóan egy könyvet formáz, követően héber és magyar nyelvű idézettel: „Mert a papnak ajkai megőrzik a tant és tanítást kívánunk szájából, mert az Örökkévaló seregek urának követője ő...” Maleáchi II. 7.

Az elmúlt több mint 100 év alatt a síremlék szétdőredezett, a rajta lévő szöveg és dísz olvashatatlanná vált, ezért újra el kellett készíteni a márvány fedőlapot és a rajta lévő könyvet, a bevésést szöveggel együtt. Ez most újból mindenki számára hirdeti

a magyar zsidóság e kiváló tudósának emlékét.

Szolnok

80. születésnapján köszöntötték Kálmán Róbertné Fenyvesi Juditot

Jelentős számban jelentek meg a hitközség imatermében a zsidóság tagjai, hogy megünnepeljék egyik legidősebb tagjuk 80. születésnapját, akivel eljöttek a családtagjai is.

Judit születése és életének kezdete maga a csoda.

1945. január 13-án született Dachauban, és csecsemőként élte túl a szörnyűségeket egészen a koncentrációs tábor felszabadításáig, április 29-ig.

Édesanyja visszatért vele Nyíregyházára, ott nőtt fel, majd férjhez ment, és így került Szolnokra. Boldog házasságukból két fiú született. Sajnos egy évtizede férje elhunyt, azóta egyedül él.

Tanári diplomát szerzett, és választott hivatásához hűen orosz nyel-

vet oktatott egy helyi szakközépiskolában nyugdíjba vonulásáig.

Ameddig ereje és egészsége engedte, a hitközség rendezvényein nemcsak részt vett, de aktívan támogatta is a közösséget, segített, ahol tudott.

Berman Dávid elnök üdvözölte a megjelenteket, és kifejezte örömét, amiért ilyen sokan eljöttek.

Dr. Feldmájer Péter, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnöke köszöntőjében kiemelte, hogy aki ilyen kort megél, az már vélhetően elérte életpályájának 2/3-át. A régi mondas szerint azt kívánta az ünnepeltnek, hogy éljen békében, boldogságban és nyugalomban legalább 120 éves koráig, majd átadta a születésnapi ajándékot, egy gyönyörű herendi vázát, amelyet az ünnepelt nagy örömmel fogadott, megjegyezve, hogy ugyanilyen vázája volt az édesanyjának is.

Prof. dr. Róna Tamás főrabbi, a Mazsihisz Rabbistületének elnöke nagyívú bibliai példázattal idézte fel Judit életútját, rámutatva az összefüggésekre az aktuális hetiszekasz és a születésnapi rendezvény között.

Emlékoldal

Hogyan ünnepelték a fák újévét a budapesti és vidéki körzeteink 50 éve?

Az Új Élet az 1975. február 15-én megjelent számában Fák ünnepe címmel közöl összeállítást arról, hogyan ünnepelték hittestvéreink a tu bisvátot Budapesten, valamint Debrecenben és Gyöngyösön. Előljáróban annyit elárulunk, hogy a szervezésben és a lebonyolításban leginkább a nők jeleskedtek: a Központi Női Tagozat és a Nőcsoport tagjai. Tartsanak velünk egy kis időutazásra!

A VII. Belső körzet főcsoportja január 26-án rendezte a fák újéve alkalmából uzsonnadélutánját. *Hartmann Jánosné*nak, a körzet elnök asszonyának megnyitóját után *dr. Salgó László* főrabbi méltatta az ünnep jelentőségét. Ezután *Kovács Sándor* főkantor liturgiai dalokat adott elő, majd fővárosi művészek szerepeltek. *Dr. Kéri Lajos*, a körzet elnökhelyettese köszöntötte a Nőcsoport tagjait, áldozatkész munkájuk elismeréseként. Az összejövetelen számos testvérkörzet tagjai vettek részt.

A Bethlen téri körzet Nőcsoportja január 27-én tartotta a Chámisó Oszor Bisvát összejövetelét, amelynek háziasszonyai *Eisner Istvánné* és két leánya, *Pataki Istvánné* és *Lendvai Györgyné* voltak. A háziasszonyokat *Székács Lászlóné* üdvözölte, *dr. Máté Miklós* főrabbi pedig a nap jelentőségét ismertette. Az összejövetelen megjelentek a testvérkörzetek asszonyai, akik közül *Szegő Artúrné* a Nagy Fuvaros utcai körzetből köszöntötte a háziasszonyokat. Ezután fővárosi művészek műsora következett. *Eisner István* elnökhelyettes mondott köszönetet *Székács Lászlóné*nek, a körzeti Nőcsoport elnök asszonyának és a csoport tagjainak az összejövetel sikeres megrendezéséért. Az ünnepség *dr. Takács Sándor* elnök zárszavával ért véget.

A Hegedűs Gyula utcai körzet január 27-én ünnepelte Chámisó Oszor Bisvátot. A zsúfolásig megtelt kultúrteremben *Löwbeer Sándor*, a körzet elnöke nyitotta meg az ünnepséget, üdvözölte a megjelenteket, közöttük *Klein Vilmos* és *Bányai Sándor* központi előljárót, *Hartmann Jánosné*t, a Központi Női Tagozat elnök asszonyát és *dr. Weisz Sámuelné*t, a Nőcsoport díszelnökét. *Dr. Dér István* főrabbi Tu BiSvát jelentőségét ismertette. *Vándor Frigyes* körzeti kántor *Doff Imre* zongorakíséretével liturgiaénekeket adott elő, majd vidám művészi műsor következett. A sikerült ünnepség megrendezéséért a Nőcsoportot illeti dicséret.

A Hunyadi téri körzetben is rendeztek fák ünnepe-összejövetelt. *Siklós Dezső*, a körzet elnöke köszöntötte a megjelenteket, megnyitójában megemlékezett a budapesti gettó felszabadulásának 30. évfordulójáról. *Goldberger Frigyes* kántor zsolnáreke után *Hochberger László*, a körzet rabbija beszélt a fák ünnepe jelentőségéről. A jól sikerült rendezvény *dr. Győri Ákosné* elnök asszony zárszavával ért véget. Az összejövetelen részt vett *Serényi Endre* központi előljáró.

A Nagy Fuvaros utcai körzet Nőcsoportja január 26-án rendezte hagyományos fák ünnepélyét. A körzet kultúrtermét zsúfolásig megtöltő közönséget *Atlasz Miklós*, a körzet elnöke üdvözölte, majd *dr. Singer Ödön* főrabbi tartott előadást az ünnep jelentőségéről. A körzet talmud-tórák növendékeinek szavaltatai után az ünnepség *Szegő Artúrné*nek, a Nőcsoport elnök asszonyának zárszavával és gyümölcsumosonával ért véget.

A Vasvári Pál utcai körzetben január 28-án, a fák ünnepe *Lefkovits Ármimé*, a körzet Nőcsoportjának elnök asszonya üdvözölte a nagy számban megjelent híveket. *Schöner Alfréd* szegedi rabbi tartott ezután előadást a fák ünnepe történetéről. *Klein Vilmos*, a körzet elnöke mondott köszönetet a szegedi rabbinak szép és értékes előadásáért. A körzet Nőcsoportja a megjelenteket gyümölcscsomaggal lepte meg.

A zuglói körzet Nőcsoportja a fák újéve alkalmából uzsonnán látta vendégül a körzet tagjait. *Kardos Péter* körzeti rabbi az ünnep jelentőségéről és aktualitásáról beszélt. Az előadásért *Barinkai Ferenccé*, a Nőcsoport elnök asszonya mondott köszönetet.

Gyöngyösön a fák újéve alkalmával szép számban jelentek meg a hitközség tagjai az istentiszteleten. A hitközség elnöksége gyümölcscsomaggal ajándékozta meg a híveket. *Weisz Dávid* főrabbi ismertette a fák újévének jelentőségét.

A debreceni hitközség Nőcsoportja január 26-án tartotta kulturális előadás-sorozatának harmadik estjét, amelyet *Gémes Dezső* hitközségi elnök nyitott meg. *Mózes a művészetben* címmel az előadó vázolta Mózes életútját, majd képzőművészeti és irodalmi alkotásokat említett meg, amelyeknek Mózes a főszereplője (Michelangelo, Thomas Mann, Madách Imre, Pap Károly). Az előadáshoz *Kepecs Abrahánné*, *Fodor Anna Mária*, *dr. Sándor László*, *Fóhn Lászlóné* szóltak hozzá, majd az összejövetel a hitközségi elnök zárszavával ért véget. Ezt követően *Grósz Zsuzsa Almás Miksáné* „Üzenet” c. versét szavaltta, majd a Nőcsoport tagjai, élükön *Hermann Vilmaival* és *Hermann Sándornéval*, kiosztották a gyerekek között a fák ünnepe alkalmából az ajándék gyümölcscsomagokat, amelyeket a gyerekek áldásmondás után fogyasztottak el.

(2011)

NÜB-közgyűlés a Síp utcában

A NÜB idei első félévi közgyűlését tartotta a Mazsihisz Síp utcai Dísztermében.

Frisch György, az új elnök üdvözölte a tagságot, majd ismertette a napirendi pontokat. Ezt követően név szerint megemlékezett az elmúlt közgyűlés óta elhunyt bajtársokról: **Szenes Iván** örökös tiszteletbeli elnökről, **Lakatos Emilről**, **Dósai Tiborról**, **Vágó Tiborról**, **Gáspár Gyuláról**, akiknek egyperces néma felállással adóztak.

Ezután egyhangúlag megválasztották levezető elnöknek **Lazarovits Ernő** alelnököt, aki megköszönte, hogy ezúttal is jelölték. **Frisch György** felkérte **Hanti Vilmost** és **Lazarovits Ernőt**, hogy az előadói asztalnál foglaljanak helyet.

A levezető elnök által tett javaslatokat a taggyűlés ellenszavazat nélkül elfogadta.

Frisch Györgynek az egyesület elmúlt esztendejéről szóló beszámolója lényegében az új elnök bemutatkozó beszéde is volt. Tájékoztatót a táborcsoportok széles körű tevékenységéről, amelyekben ő maga is részt vett. Külön kiemelte **Kertész László** kiváló munkáját. Szólt

arról is, hogy több külföldi szervezettel lépett kapcsolatba az együttműködés bővítésének érdekében.

Gellért Gábor a Felügyelő Bizottság 2010. évi tevékenysége tárgyában ismertette a Közhasznúsági jelentést, melyet a közgyűlés egyhangúlag megszavazott.

A levezető elnök felkérésére a hiányzó tagokat pótlandó **Ungár Péter** a Felügyelő Bizottságba **Seres Marcellt**, a vezetőségbe **Szemes Györgynét** ajánlotta. A jelenlévők mindkét személyt egyhangúlag elfogadták.

Hanti Vilmos, a MEASZ jelen lévő elnöke értékelte a NÜB tevékenységét, és kérte, hogy a jövőben is maradjon meg az együttműködés, hiszen mindkét szervezet ugyanazon célokért harcol.

Ezután **Szónyi Tibor** és **Lebovits Imre** szólalt fel a NÜB munkájával kapcsolatban.

A levezető elnök megköszönte a közgyűlésen való részvételt, mindenki nevében részvétét fejezte ki **Szenes Iván** özvegyének, majd felkérte **Frisch Györgyöt** a zárszó megtartására.

Végezetül a NÜB vendégül látta a megjelenteket.

(2011)

Ünneplők és ünneprontók

A magyarországi zsidóság nagy örömmel fogadta **Jiszráél Meir Lau**, **Tel-Aviv-Jaffa** főrabbija Budapestre érkezését. Néhány, jelentéktelen létszámú, de ehhez képest hangos csoport mindent megett, hogy **N. K.-val**, lapunk egykori cikkírójával az élen megakadályozza a látogatást. Ő és társai a hírhordozók szinte minden „műfajában” bombázták a közvéleményt, elképesztő rágalmatokat szórva a szervezőkre, a hazai zsidóságra, háttérbe szorítva a különleges esemény tulajdonképpeni célját: méltó módon megemlékezni a budapesti gettó áldozatairól.

Kérjük az Örökkévalót, hogy SZOLACHTI – bocsásson meg nekik, hogy minden évben így tesz, de csak akkor, ha belátják hibáikat és bűneiket.

(2011)

Chanukka 2010-ben

Zugló

A nagy hírveréssel (Facebook, Iwiw, Új Élet stb.) beharangozva és sok konkurenciával (Dohány, Hegedűs stb.) megküzdve, finoman szólva, zsúfolásig megtelt a Földvári-terem. A fiatalok azt mondták: tök tele van, full...

Persze az első részt a szülők, nagyszülők izgulták végig, hiszen a Scheiber-iskola kicsinyei (**Pasqualini Éva** osztálya) ötletes módon mutatták be az apró színpadon chanukka történetét. Ugyancsak ők segítettek be a gyertyagyújtást követő Máoz cur éneklésébe is. Gratulálunk a tanár nének! Kívülük **Krauth Eszter** (5) éneken mesélt a makkabeusokról.

A mincha után **Kardos Péter** főrabbi gyújtotta meg a gyertyákat és tartott magyarázatot az ünnep tartalmáról és folklórjáról. Ezt követően a felnőtteknek szertett egyszerű percek **Géczy Dorottya** izraeli és magyar sanzonokkal. Az utolsó órában **Nógrádi Gergely** (kántor, operaénekes, író, költő) és **Fellegi Balázs** felváltva, illetve együtt nyújtottak feledhetetlen élményt. Olyat, hogy még a fánk is megállt a nézők szájában. Opera, operett, chazánut az egyik oldalról, jiddis slágerek a másiktól. Mindezt hangszerével és humorával fűszerezte **Neumark Zoltán** zongora-orgona művész.

(2011)

Vele!

(...) Gyászol a világ!

S benne mi, zsidó emberek, akik a történelemben először találkoztunk Vele.

Vele, akinek milliárdnyi híve volt, s aki azt mondta ennek a milliárdnak: az antiszemitizmus bűn az Isten és az ember ellen!

Vele, aki a Siratófalba elhelyezett kvitlijére azt írta: bocsásd meg nekünk, amit néped ellen vétettünk!

Vele, aki elődjeitől eltérően az idősebb testvérnek nevezett bennünket, s belépve a római zsinagógába, átölelte a főrabbit és sálommal köszöntötte a híveket!

Vele, aki másfél évtizeddel ezelőtt fogadta hitközségünk vezetőit, s amikor bemutatták neki a rabbiképző tudós igazgatóját, **Buberről** és **Rosenzweigről** cseréltek eszmét egymással, majd megszorítva az ortodox hitközség elnökének kezét, azt mondta neki: én is ortodox vagyok – csak katolikus!

Vele, akitől ma milliárdan búcsúztak, akik valósággal itták szavait, akik már soha többé nem lehetnek zsidóellenesek!

Vele, aki temetésekor is a békét szolgálta, ellenfelek, sőt ellenségek fogtak kezét egymással, mert érezték ennek az embernek egyedülálló kisugárását!

Vele, aki barátunk és testvérünk volt, s akinek neve ott ragyog majd történelmünk legszebb lapjain!

Léch b'salom, II. János Pál, az Örök Bírótól vedd el jutalmadat a címekért, amelyeket az emberektől kaptál: a legnagyobb humanista, a világ plébánosa, s végül, az EMBER!

Büszkék vagyunk rá, hogy kortársaid lehettünk! A zsidó nép, a Te „idősebb testvéreid” is megőrzik emlékedet! (...)

Kardos Péter

(2011)

Miki újra Pesten

Nemrégiben a könyvbarátok és érdeklődők mellett lelkes baráti kör fogadta a Pestre látogató neves klinikai pszichológust, **Michael Ben-Menachemet**, azaz **Markó Mikit**. Az Alexandra Irodalmi Kávéházban a magyar származású szerzővel **Benedek István Gábor** író-szerkesztő, **Miki** egykori rabbiképzős osztálytársa, valamint **Fazekas Lajos** filmrendező beszélgetett. A kötetből **Helyei László** színművész olvasott fel részleteket.

Ha e frissen megjelent műről nem tudnánk, hogy valódi műfaja memoár, könnyen a kalandregények közé sorolhatnánk. (A szerző „regényéletnek” nevezi.) Főhőse ahhoz a generációhoz tartozik, amelynek tagjai gyerekként éltek át a második világháborút, és fiataláguk azzal telt el, hogy megtalálják saját identitásukat és valódi hivatásukat.

Miki korán elvesztett édesanyja a Színházi Élet alapító főszerkesztőjének, **Ince Sándornak** volt a húga, igen kreatív és modern asszony. Néhány közös pesti esztendő után a család Orosházán megvásárolt egy könyv- és papír-áru-kereskedést. Míg a beteg édesanyját a fővárosban gyógykezeltek, a nyolcéves **Mikit** apjával együtt előbb a helyi gettóba zárták, majd különböző munkatáborokon keresztül egy Bécs külvárosában létesített lágerben tartották fogva. Számos szerencsés fordulat kellett ahhoz, hogy apa és fia életben maradjanak. Kettejük kalandokkal teli hazatérését a szerző úgy meséli el, mint a népmesei legkisebb fiú. **Ben-Menachem** meglepően élesen emlékszik az apró mozzanatokra, a pajtásaira, sőt a jellegzetes ízekre és illatokra is.

A hazatérés után már semmi nem volt úgy, mint azelőtt. Édesanyja meghalt, az otthonukat már a gettóba vonulás legelső napján kifosztották. **Miki** azonban (túl)élte akar: kiváló úszó, és egyszemélyes színházként szórakoztatja osztálytársait. Amikor az apja újránősül, fiát a szegedi kollégiumba iratja – talán ott erősödik fel a kamaszban a szabadság iránti vágy. Ez hajtja évtizeden keresztül. A legkülönbözőbb munkákból tartja fenn magát, a tanulás mellett nyaranként a betakarítást felügyeli. Ezekben az időkben már a NÉKOSZ tagja, de ez a korszak sem tart soká, mert apja „egyéb” származása miatt távoznia kell a kollégiumból. Közben kiderül, hogy több területen is tehetséges: jól rajzol, kiválóan fogalmaz, remek dramaturgiai érzéke van, az érettségje kitűnően sikerül, de továbbtanulásról a „családi priusz” miatt szó sem lehet. Anyagmozgató, majd kereskedő... és amikor révére érhetne, mindig továbbáll. Egyre inkább szeretné áttörni a korlátokat; tanulni és utazni vágyik.

Amikor úgy tűnik, hogy minden magyar egyetem bezárult előtte, felveszik a rabbiképzőbe. Könyvében szeretettel emlékezik mesterére, **Scheiber Sándorra**, és felsorolja osztálytársait – köztük **Benedek István Gábort** és **Kardos Péter** főrabbit, az Új Élet főszerkesztőjét. **Miki** azonban a szemináriumot sem fejezi be.

Elvégez egy fotóstanfolyamot (később éveken keresztül **Nádas Péterrel**, a későbbi íróval fotóriporterként járja az országot), majd újabb családi változások (korai házasság) és váratlan fordulatok (1956 októbere) következnek, és a vívódás, hogy menjen-e vagy maradjon. Egy idő után a cél egyértelmű: menni, menni, menni. Végül ami többszöri próbálkozás ellenére sem jött össze 1956-ban, az egy belgrádi hajóút során sikerül az 1960-as évek elején.

Ennek a szökésnek azonban nagy ára van: elvált felesége azzal bünteti, hogy végleg elszakítja kislányától. (**Ben-Menachem** lányának, **Beátának** ajánlja könyvét.)

Belgrádban első útja az izraeli nagykövetségre vezet, onnan pedig izraeli segítséggel Bécsen keresztül Natanjára.

Ha cikkünk olvasója ezen a ponton azt gondolja, hogy **Miki** végre célba ért, bizony téved. Terjedelmi okokból itt elvágjuk a történet fonálát. Annyit azonban elárulunk, hogy hősünk – bár nevét héberesíti – mégsem marad túl sokáig Erebben. Kalandok várnak még rá Európa számos vidékén, míg végül Svédországban telepszik le. Uppsalában talál rá igazi hivatására, a pszichológiára, és ott alapít családot.

A könyvet a Háttér Könyvkiadó jelentette meg.

(2011)

Rojkó A.

A Goldmark Kórus jubileumi hangversenye a Rumbachban

Teljesen megtelt a Rumbach utcai zsinagóga a Goldmark Kórus jubileumi hangversenyére. Az együttes hagyományává vált, hogy ötvenként az addigi munkásságát összegző előadást tartson. Ezeket a nagyszabású, nem szokványos időtartamú koncerteken

kezet nyújtott az esemény lebonyolításához, és minden kívánságunk teljesült.

A hangverseny kezdetekor az OR-ZSE megbízott rektora, **Balázs Gábor** méltatta munkánkat. Kitért az alapítók érdemeire és a kórus hivatására. El-

Almann Angliában élt zeneszerző művét, melyet a mindennapi záróima utolsó mondatára írt: *NE FÉLJ! (Ál tőrő)*. A feledés homályából kiemeltük a Hunyadi téri zsinagóga egykori kántorának a zsidóság minden esti imájában felhangzó szavaira írt, *Ahavasz ajlom* kezdetű kórusművét. Elhangzott az omerszámlálás tórai parancsát megszólaltató kórusfeldolgozás, mely **Almann** egyik legszebb alkotása: *Szöfírasz hoajmer*.

A zsinagógai énekek mellett zmrészek, jiddis és chászid népzenei művek is részei voltak műsorunknak. Utolsók között szerepelt egy szombatbúcsúztató szvit, a *Hamavdil*. Ennél a műnél megbomlott egy kicsit a kórus rendje, mert – hagyományainknak megfelelően – együttesünk nézőtérén jelen lévő régi tagjai feljöttek a színpadra, és vidáman énekeltek sorainkban. (Meg kell jegyezni, hogy ezt az 1942-ben készült művet **Ádám Emil** minden zsidó kórusának megtanította.)

Nagy sikert aratott **Király László** Erkel-díjas zeneszerző *Zsidó katonaballada* című műve, mely emléket állít az első világháborúban elesett zsidó katonáknak. **Király László** jelenleg is kórusunk aktív tagja, és sok-sok művet írt számunkra.

A hangverseny kiemelkedő szereplői a szólólisták voltak. Elsőként említésem **Fekete Lászlót**, a Dohány utcai zsinagóga főkántorát, aki a kórusművekben énekel szólókon kívül önálló énekszámokat is előadott. Megszólaltak az őszi ünnepekre való reménytelni várakozást megidéző kiemelkedő imarészletek jiddis nyelvű dalkeretben (*Zsidó dal*), majd a *Áni máámin*, és végül egy csokor az ókori dallamokból. Ezekkel a szólószámokkal vált teljessé a kórus zenei világa.

Biczó Tamás, a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga főkántora énekelte a tenorszólót **Samuel Almann** *Ál tőrő* kezdetű művében. **Biczó Tamás** évtizedek óta tagja kórusunknak, és számos szólószámot vett át felejthetetlen tenorszólólistánktól, **Tóth Emil** főkántortól.

Ugyancsak szólószerepet vállalt **Rónai Gábor** kántorhallgatós több kórusműben, és egy részlet adott elő a szombaton és ünnepekkor mondott *Kedusából*.

Természetesen a lányok is vállaltak szólólistát a kórusművekben. **Kéval Zsuzsa** a *130. zoltárban* szerepelt szólólistaként. **Kiss Márta Gotthschall Jakab** szerzeményében az *Ahavasz ajlom* kezdetű kórusmű szólóját énekelte. **Király László Zsidó katonaballada** című művében szólót énekeltek: **Bittner Jutka**, **Kéval Zsuzsa**, **Kiss Ági**, **Kiss Márta** és **Kovács Eszter**.

Utolsó szólóénekként egy duó következett, mely részlet volt a *ros hásanái liturgiából*. Az *Áresesz szófoszénu* kezdetű imát **Fekete László** és **Rónai Gábor** úgy énekeltek, mint két boldog fiatalember! Akik ismerik e két szereplőt, talán nem tudják, hogy **Fekete László** **Ádám Emil** tanítványa volt, és most **Rónai Gábor** (**Ádám Emil** unokája) **Fekete Lászlótól** tanulja a kántormesterséget! Gyönyörű szimbólumként az ének végén megfogta egymás kezét a mester és tanítványa!

A szólóműveket **Dobos Dániel** zeneszerző kísérte zongorán, aki a próbákban és az előadáson sok segítséget nyújtott számunkra.

A közönség tapsa felbátorította együttesünket, hogy **Louis Lewandowski** német kántor-komponista *150. zoltárát* énekeljük el záróként. Ez a *Hallelúja* a tagság feszült figyelmét is feloldotta, és talán a közönség is átvette ujjongásunkat.

Remélem, nem vehető szerénytelenségnek, ha úgy érezzük, hogy ez a hangverseny bizonyította hűségünket alapítónk, **Scheiber Sándor** és **Ádám Emil** szelleméhez: töretlenül szolgáltuk a magyarországi zsidó hitéletet 55 éven át, és megmutathattuk sokak számára a zsidó zene értékeit és szépségét.

Ádám Mária
Goldmark Kórus vezetője

Havdalah. Jobbra az alkotó, Malmos Anikó

minden alkalommal a zsidó zeneirodalom széles palettájának kiemelkedő műveit adtuk elő. Az ókori dallamok mellett a 19. és 20. század zsinagógai zenéje, valamint a jiddis-chászid és a magyar-zsidó népzene gyöngyszemeinek kórusfeldolgozásai hangzottak fel.

Ezen az 55. évfordulón régóta dédelgetett álmunk vált valóra azzal, hogy a gyönyörűsége felújított Rumbach-zsinagóga adott lehetőséget a fellépésre. A hely szépségén túl úgy éreztük, hogy a repertoárunk gerincét képező művek, melyek **Ádám (Rothman) Emil**, alapító karnagyunk szerzeményei, ebben a zsinagógában újra otthonra lelnek, hiszen azok eredetileg a debreceni status quo-világban születtek.

Komoly segítséget nyújtott számunkra a Mazsihisz vezetősége, hogy sikerüljön ez a kívánságunk. Örömminkre **Kiss Henriett** igazgató segít

mondta az együttes kezdetének történetét: 1969-ben a rabbiképző intézet igazgatója, **Scheiber Sándor** teremtette meg a lehetőséget és adott otthont e művészeti közösség létrejöttéhez.

Scheiber Sándor halálát követően a rabbiképző akkori új vezetője, **Schweitzer József** főrabbi is szívén viselte az együttes életét. Az intézet egyetemmmé válását követően **Schöner Alfréd** főrabbi rektorként jelentős segítséget nyújtott kórusunknak, és minden hangversenyünkön jelen voltak azokban az években. Az OR-ZSE jelenlegi vezetőségének támogató figyelmét a mai napig élvezhetjük. Segítségük nélkül most nem ünnepelhetjük volna együttesünk létezését!

Műsorunkban igyekeztünk a zeneirodalom minden színét megérinteni. Elhangzott a *130. és a 133. zoltár*. Az imák közül megemlítem **Samuel**

Kétszáz éve megállt az idő a haszid zsidóknál

Alig néhány kilométerre Manhattantól van egy nem is olyan kis zárvány, melynek lakosai ugyanazt a szigorú megkövetésekkel teli életmódot folytatják évszázadok óta. Kopaszra borotvált fej esküvő után, szigorúan szabályozott érintkezés a két nem közt: így él egy haszid zsidó nő.

1944-ben **Kasztner Rezső**, a **Vaada** (Budapesti Segélyező és Mentőbizottság) egyik vezetője alkut kötött **Adolf Eichmann**-nal, a zsidók deportálásával megbízott náci alezredessel: négy millió német birodalmi márka fejében egy vonatot nem Auschwitzba, hanem a semleges Svájcba fognak irányítani. **Kasztner** vonata 1944. július elsején indult Budapestről, az utaslista szerint 1684 fő utazott rajta, valamint 200 regisztrálatlan csecsemő és kisgyermek. Az utasok között volt **Teitelbaum Joel** is, a szatmárnémeti csodarábbi, akinek egyik öse a legenda szerint megjósolta az akkor 9 éves **Kossuth Lajos** szüleinek, hogy „nagy embert adtak az országnak, az egész nemzet zászlaját fogja a vállain hordozni”.

Teitelbaum Joel 1946-ban New Yorkban, Észak-Brooklynban telepedett le, és a holokausztot túlélő haszid és ortodox zsidók hamarosan megválasztották rabbinak új hazájukban. Az egyre növekvő közösségnek **Teitelbaum** új helyet keresett, olyat, ami nem esik túl távol New York központjától, de a külvilág káros hatásaitól és erkölcstelenségétől kellően messze van. Így talált rá 1977-ben New York államban **Monroe** városára, ahová 14 szatmári család követte. Átnevezte **Kiryas Joel**-nek, és haláláig ott élt, vezetve a haszid közösséget. A városban ma már 33 ezren laknak, és lakói ma is az egykori szatmári haszid zsidóság életmódját folytatják. Nemcsak **Kiryas Joel**-ben, hanem New York állam többi részén (**Williamsburg**-ben, **Manhattan**-ban és **Brooklyn**-ban) is szép számmal élnek haszid zsidók. A brooklyni közösség az idők során több ágra szakadt, és a különböző csoportosulásokhoz tartozók sok kérdésben nem értenek egyet, többek között abban sem, hogy ki a közösség törvényes vezetője.

De mit is jelent az, hogy haszid? Maga a szó a héber *heszed*-ből ered, jelentése: jámborság, kegyelem, hű szeretet. A 18. század közepén indult ultra-ortodox irányzat hívei elutasították az asszimilációt, nem kívántak betagozódni a többségi társadalomba, és a vallás bensősége megélését tartják a legfon-

A férfiak strájmilit, óriási szőrmekalapot viselnek

Fotó: **Alexi Rosenfeld** / Getty Images Hungary

tosabbnak, ami erőteljes hagyományörzéssel párosul. A haszid fiatalok általában 18-19 évesen megházasodnak, és 6-8 gyermekes családokat alapítanak, de nem ritka az ennél több gyermek sem. A férfiak strájmilit, óriási szőrmekalapot és hosszú, fekete kaftánt viselnek, pajeszukat hosszúra növesztik. Nyakkendőt nem viselhetnek, mert az hitük szerint elválasztja az agyat a szívtől. A nők öltözködése visszafogott, szoknyájuknak el kell takarnia a térdet, és fejüket kalappal vagy kendővel fedik be, mert a szabadon lévő haját a meztelenség egyik formájának tekintik. Sőt, házasság után leborotválják a hajukat, és parókat tesznek a fejükre.

A haszidok nem használják a technikai vívmányokat sem. Nincs tévé, nincs számítógép, nincs okostelefon, csak hagyományos mobilon tarthatják egymással a kapcsolatot. A gyerekjátékok is a hagyományos haszid családmódellet és öltözködést közvetítik, a családtagok között pedig nincs sem puzsi, sem ölelés.

Deborah Feldman a williamsburgi haszid közösségben született, ma már Berlinben él. Önéletrajzi ihletésű könyve, amely *Unortodox – A másik út* címmel 2012-ben jelent meg, illetve az ebből készült Netflix-sorozat híven mutatja be ezt a zárt világot és az abból történő szabadulást. **Williamsburg**-ben ma 70 ezer haszid él, ez New York egyik leggazdagabb negyede, de itt növekszik a leggyorsabban a lakosság, köszönhetően a rengeteg gyereknek. A haszid lányok legfeljebb 18 éves korukig tanulhatnak, ezután egyetlen dolguk van: férjhez menni. (A fiúk és a férfiak legfőbb feladata a Tóra tanulmányozása, ezt egész életükben teljes odaadással folytatniuk kell.)

A fiatal lányok számára a szülők választják ki házasságközvetítő segítségével a megfelelő jelöltet. A fiatalok mindössze egyszer találkozhatnak, akkor is az egész család jelenlétében. Szigorú szabályok vonatkoznak a menstruációra és a nemi életre is: amíg a nő menstruál, tisztátalannak számít, a férje nem érhet hozzá, sőt még egy tányér ételt sem fogadhat el tőle. Amikor pedig elmúlt a menstruációja, naponta kétszer kell egy textildarabbal ellenőriznie, hogy valóban „tiszt-e”, és ha 14-szer tisztá marad a textil, megmártózhat a mikvében, a rituális fürdőben. Ezután szabad az út a nemi érintkezés felé, de meg van határozva, hogy milyen pózban és milyen napokon történjen az aktus. Mivel a gyermektelen nőnek nincs sok szava a közösségben, a cél a minél nagyobb család és a minél több utód születése, a „szaporodjatok és sokasodjatok” parancsa szerint.

A házasságban a haszid nőnek teljesen alá kell magát rendelnie férjének és az anyaságnak: a férj kiszolgálása és a gyerekszülés a feladata. A haszidok a gyerekszámot azért is tartják fontosnak, mert úgy vélik, így pótolhatják a holokauszt során elhunyt zsidókat. A williamsburgi haszid közösséget **Feldman** könyvének megjelenése után számos kritika érte, elsősorban a nők szabadságának és személyiségi jogainak csorbítása miatt.

Bálint Lilla / Dívány

Maja Kados Izrael Állam új budapesti nagykövete

Az izraeli kormány jóváhagyta hét nagykövet kinevezését, köztük a Magyarországra akkreditált **Maja Kadosét**, aki korábban a külügyminisztérium koordinációs és politikai tervezési osztályának vezetője, valamint a közelmúltban Budapesten járt **Gideon Szaár** külügyminiszter politikai kabinetfőnöke volt. Egy időben **Jiszráel Kac** külügyminiszter politikai tanácsadójaként is dolgozott. Várjuk szeretettel az új nagykövetet, és sok sikert kívánunk a munkájához! (Forrás: *Izraelinfo Facebook-oldala*)

IZRAELI SZÍNES

Amiről nem esik szó

Most arról akarok írni, hogy a náciizlamisták meggyilkolták Shlomo Mansourt, a 86 éves Farhud-túlélőt. A Farhud a holokauszt iraki megfelelője, de még 1941-ből, amiben az ottani zsidókat irtották ki, akiket nem sikerült elkergetni. Sokan nem tudják, hogy Izrael zsidó népességének kétharmada nem európai, hanem muszlim országokból menekült oda (ergo nem is fehér). Shlomo is ilyen volt, akinek gyerekkorában, 13 évesen kellett Irákból elmenekülnie. A Kissufim kibuc egyik alapítója volt, ahol csirkéket nevelt és karbantartóként dolgozott.

Shlomo Mansour

A Farhud az egyik legjobb cáfolata annak a propali hazugságnak, hogy a muszlim antiszemitizmus és gyilkosságok csak Izrael megalapítása és az állítólagos Nakba után kezdődtek.

Shlomót még 2023. október 7-én gyilkolták meg a békés palesztinok, majd rabolták el a holttestét, hogy azzal kereskedjenek.

Nemes Dániel Facebook-posztja

Éjál Zamírt jelölték ki a következő vezérkari főnökké

Éjál Zamírt, a védelmi minisztérium jelenlegi igazgatóját jelölte ki Benjámin Netanjahu miniszterelnök és Jiszrael Kac védelmi miniszter Izrael következő, huszonnegyedik vezérkari főnökké – jelentette a miniszterelnöki hivatal közleményében.

Személyét még jóvá kell hagynia a vezetői kinevezések bizottságának és a kormány-nak, majd várhatóan március 6-án veszi át a posztot elődjétől, a 2023. október 7-i fiaskóért felelősséget vállaló és ezért visszavonuló Herci Hálévítól.

Az ötvenkilenc éves Éjál Zamír kiválasztását a parlamenti ellenzék és a Jes Atíd nevű centrista pártot vezető Jaír Lapid is üdvözölte.

Zamír korábban kétszer, 2018-ban és 2022-ben is esélyes volt az izraeli hadsereg (IDF) vezetésének tisztségére, de akkor helyette Aviv Kohávit, majd Herci Hálévít választották ki.

Az Izrael legdélebbi városában, Eiláton született Éjál Zamír lesz Izrael első olyan vezérkari főnöke, aki a páncélosknál kezdte katonai szolgálatát. 2012 és 2015 között Benjámin Netanjahu miniszterelnök katonai titkára volt, majd az IDF déli parancsnokságát vezette, melynek felügyelete alá tartozott a Gázai övezet környéke is.

2018 és 2021 között a vezérkari főnök helyettese volt, majd leszerelt, és vendégkutató lett az Egyesült Államokban, Washingtonban a Közel-Kelettel foglalkozó agytrösztben (Washington Institute for Near East Policy). 2023-ban tért vissza a védelmi minisztérium élére, és a háború idején főként a globális beszerzési kampányt vezette az IDF felfegyverzése érdekében.

Új feladatában a háború befejezése után várhatóan az IDF újjáépítését végzi el, egy többéves terv végrehajtását – a védelmi költségvetés jövő hónapra tervezett jóváhagyásától függően. A Ynet hírportál értesülése szerint a célja egy olyan erős hadsereg kialakítása, amely egyszerre több irányból érkező fenyegetés esetén is alkalmas a háborúra. (MTI)

Túszszámán Az összehasonlíthatatlan számok összehasonlítása

Amikor nem lehetséges pontosan számolni, mert nem létezik a viszonyításra örök érvényű ördögi együttható. A lényeg a mítoszban rejlik. Abban az október 7-ig megmáshíthatatlannak vélt ideában, hogy a zsidó állam mindig minden körülmények között megvédi a polgárait. A világ összes zsidóját megvédi, írja Rubin Eszter a Kibicen.

Az egyik rokonom speciális légitmentős volt az izraeli hadseregben. Egy olyan katonai egységben, amely a frontvonal mögött, az ellenséges területen helikopterrel leszáll, és percek alatt összeszedi a sebesül-

teket és a halottak földi maradványait. Nem hagyhatunk hátra senkit, összetartozunk. *We are family* – ahogy a lányom írta tizenhat évesen az auschwitzi talpfák közé tűzött kis fatáblájára. Anachnu mispacha achat. Egy család vagyunk. Mindenkit hazaviszünk. Élve vagy holtan.

Emlékszem arra a végtelenített feszültségre. A pillanatra, amikor kiderült. A sötét úrra a gyomromban, amiből nem volt felszabadulás, pedig a Vöröskereszt végre áthozta a libanoni határon a két elrabolt izraeli katonát.

Ehud Goldwasser és Eldad Regev

azonban koporsóban érkezett haza 2008-ban, két évvel az elrablásuk után. A kiszabadításukra irányuló tárgyalások során a Hezbollah egyszer sem említette a tényt, hogy a két fiatalember már rég halott. Ezt az a szakértői vizsgálat állapította meg, amellyel azonosítani tudták a rendkívül rossz állapotban levő maradványokat, amelyeket az éltelt gyilkos, Szamir Kuntar szabadon bocsátásáért kaptak cserébe, további négy libanoni fogollyal együtt, valamint a Hezbollah terroristáinak 199 holttestét, akiket ideiglenesen Izraelben temettek el. A megállapodás végrehajtásáig Izrael nem kapott egyértelmű tájékoztatást arról, hogy az elrabolt izraeli katonák életben vannak-e.

A szintén 2006-ban túszul ejtett Gilad Salitot izraeli területre behatoló hamászos terroristák rabolták el. Sokáig nem volt bizonyíték arra, hogy életben van-e. Fogva tartásának vége felé a családjával váltott pár levél, valamint egy hangszalag és egy videofelvétel húsz palesztin női fogoly elengedését érte meg Izraelnek.

Salit végül öt év után szabadulhatt ki a Hamász fogságából, 1027 palesztin foglyot adott cserébe Izrael. Az átadás folyamatában volt némi fennakadás, mert két palesztin nő megtagadta a visszatérést, de a nemzetközi figyelem fókuszában végül kénytelenek voltak feladni az ellenállást, és mégis visszazállították őket Gázába.

Sokan emlékezhetünk Salit szabadulásának napjára, nekem a retinába égett a sápadt, lesóványodott arc és az iszonyat a tekintetében. Tíz évvel később, 2011-ben Salit megházasodott. A hüpe alatt azonban B”H már egy egészen más, étellel teli embert láttunk.

Mindezek után most napok óta mindenhol ömlik az ízléstelen méricskélés. Korábban írtam már a zsidó állam geometriájáról, arról a különös területszámítási törvényszerűségről, amely szerint Izrael akárhány zsidót be tud és be kell fogadjon, miközben a világ elvárása szerint végtelen sokszor meg lehet és meg kellene osztani. Most pedig a számtan ideje jött el. Szorzás, osztás, összeadás, csupa pontos, egyértelmű és világos, egzakt művelet. De van-e olyan számítás, amely szerint Kfir Bibasz tíz hónapos izraeli állampolgár élete és szabadsága nem éri meg négy, késelésért fogva tartott palesztin nő elengedését?

Aztán jönnek a vádak, hogy ennyire leértékeli Izrael a palesztin életet. De ne feledkezzünk meg róla, hogy ez a Közel-Kelet. Ne próbáljunk európai mércével, hideg fejű matematikai logikával gondolkodni az alkudozások hagyományának szülőföldjén. Itt egészen más logika érvényesül.

Hat héttel a dél-izraeli barbár pogrom után az első sokkhatás alól felocsúdva arra gondolok, hogy az eddigi csalóka biztonságérzetünk kollektív önáltatás volt. Valójában sosem volt kérdés, hogy ami történt, régóta ott készülődött a földalatti alagutakban.

Izrael léte a biztonságunk záloga, Izrael minden zsidót hazavár és befogad. Ahol örök otthonlanként otthonra lelhetünk. A mieink hazahozatala a felmenőinkről szól, Izrael és polgárai, valamint a világ zsidósága biztonságáról. Arról, van-e jövő számunkra.

Aki egyszer is ránézett már a térképre. Arra a furcsa formájú alakzatra, a keskeny területre, a

A Gázában fogva tartott túszok szabadon engedését követelő poszter Tel-Avivban

Fotó: AFP

nél pár kilométeres sávra a tengerig, ami ezt az országot jelenti. Ahonnan „a folyótól a tengerig” jelszóval annyiszor próbálták a

zsidókat eltüntetni. Az biztosan érti, hogy Izrael kevésbé föld, sokkal inkább mítosz, amit fenn kell tartani.

Mintha egy koncentrációs táborból szabadultak volna

A Hamász palesztin iszlamista terrorszervezet átadott további három elrabolt izraelit a Nemzetközi Vöröskereszt képviselőinek. A túszok azóta már Izraelben vannak.

A Gázai övezet középső részén, Dir al-Balah helységben a Hamász felállított egy színpadot, ahol a három túsznak kérdéseket tettek fel, amelyekre kimerítően válaszolniuk kellett. Eli Sarabit, Or Levit és Ohad Ben Amit is a 2023. október 7-i terrortámadás alkalmával hurcolták el.

A színpadon látható volt, hogy mindegyik túsz nagyon lesóványodott. Or Levi alig tudott állni a lábán, a színpadról a Hamász két fegyverese támogatva el a Vöröskereszt járművéhez.

A kiszabadult túszokat az izraeli hadsereg (IDF) csapatai szállították el a Gázai övezetből a Reim helység melletti katonai támaszponton kialakított fogadóközpontba, ahol először felméri testi-lelki állapotukat, és találkoznak családtagjaikkal. Onnan helikoptereken az Izrael középső részén lévő Ichilov, illetve Síba kórházakba viszik őket általános kivizsgálásra.

Az Ohad, Eli és Or szabadon bocsátásáról készült szívszorító felvételek újabb súlyos érvek emellett, hogy a továbbra is a terroristák fogságában lévő túszoknak egy pillanatra sem szabad ott maradniuk – jelentette ki a túszok családtagjait tömörítő mozgalom vezetője.

Az 53 éves Eli Sarabit otthonából, a Beéri kibucból rabolták el testvérével, Joszival együtt. Eli Sarabi feleségét, valamint 13 és 16 éves lányukat meggyilkolták a 2023. október 7-i terrortámadásban. A testvér a fogságban

vesztette életét az izraeli légierő egyik légitámadásában, holtteste még a Hamásznál van.

Az 56 éves Ohad Ben Amit is Beéri kibucból rabolták el feleségével együtt, de az asszonyt már az Izrael és a Hamász közötti első megállapodás keretében, 2023 novemberében szabadon engedték.

A 34 éves Or Levit, a Tel-Aviv melletti Givatajim falu lakosát a Nova zenei fesztivál helyszínéről hurcolták el, ahol feleségével, Einavval együtt volt. A nő a helyszínen meggyilkolták a terroristák.

Az izraeli büntetés-végrehajtás bejelentette, hogy felkészült annak a 183 palesztin bebörtönözöttnek a szabadon bocsátására, akit a most kiszabadult három izraeli túszért cserébe engednek el. A 183-ból 18-an életfogytig tartó börtönbüntetésüket töltötték. Hét palesztin rabot külföldi országok fogadnak be, a többieket a palesztin területekre viszik.

A Gázai övezetben még 76 túsz tartanak fogva a terroristák. Izrael 35 túszról tudja, hogy már biztosan nem élnek. (MTI / Kibic)

KÖBÁNYAI JÁNOS

Narratívák háborúja – túsok és traumák

Néhány hete szünetel a háború Izrael és – szinte valamennyi – közvetlen szomszédja között. (Bár ez nem tradicionális értelemben vett háború, amelyet szemben álló államok hadseregei vívnak, hanem egy hivatásos ár-média igyekszik felszámolni civil infrastruktúrákban rejtőző vagy inkább azzal összenőtt gerilla-terrorszervezeteket.) Ez a törékeny szünet azt eredményezte, hogy megváltozott a műsor az izraeli televízióban, amikor is a napi két-három (néha több) leginkább tizen- és huszonéves elesett katonára életrajzának rövid ismertetését s majd másnap az őket kádissal búcsúztató, könnyező szülők és testvérek temetési beszédeit felváltották a túsvisztaadások jóval részletesebb közvetítései és azok ismétlései.

Valóban véget ért a háború? Ama szimhát törői? Közeli másfél év után – akár csak ideiglenesen is?

Nem. Határozottan: nem.

A gyilkos hadakozás más formák között folytatódik. Ezúttal a szembenálló felek narratívái csapnak össze. Itt nem vér folyik, mert az idegekből nem buggyan ki vörös folyadék, de rombolásuk hasonlóan hűsba-egészségbe vág, hogy az egyszerű csak behegedő sebeknél mélyebb, az egész életre kiható traumákat okozzanak. A fegyverek – viszonylagos – elhallgatása után a rakétatalálatok tűz- és füstfelhőt, a közelből felvett pánccsisakos katonák rohamait vagy pihenőidejükben a gépfegyverkeresztek kísértéit kávézásait most az izraeli túsok és az izraeli börtönökben fogva tartott terroristák szabadon engedési sorozata váltja fel.

A háborúnak ez az újabb szakasza, ha ezt nem is vesszük azonnal észre: pusztítóbb hatású, mint ami hagyományosan életet közvetlen kioltásával foglalatokodik. Mégpedig azért, mert itt nem fogolycsere zajlik – a hagyományos háborúk vejjárója –, hanem valami más. De jó lenne, ha körül tudnánk írni ezt az – amennyire tudom – újszerű jelenséget, amit az is bizonyít, hogy a néhány buszból kiintegető figura snittjének bevágásán kívül a palesztin terroristák szelnek esztése nem játszik a narratívaháborúban egyik oldalon sem. (S azt is csak mostanában jegyzi meg az izraeli médiumok, hogy egy-egy most kiengedett terroristához hány izraeli életének kioltása tapad, bizonyára azért – ez a téveszme is kezelésre szorul –, mert minden más szempont dacára és ellenére csak a túsok mielőbbi hazahozatalára koncentrálnak, s szenvedéseik hosszú elhúzódását nem az őket brutálisan elrabló Hamásznak, hanem a Benjámín Netanjahu vezette kormányának tudják be. Aki oly végzetesen késlekedik a Hamással kötendő „iszkával” – al-kunak lehetne fordítani –, ami a túsok életét már régen megmenthette volna.) (Ezt az aduászt csapja le rendre a Hamász. Mert elveszítheti magát a „tradicionális” háborút, de mégis nyeregben maradhat, mégpedig azért, mert az izraeli társadalom, a hadseregének minden elért eredménye ellenére, a belefektetett közel ezernyi katonára életére dacára, a túsait szeretné elsősorban viszontlátni – élve, de még halva is.)

A túsok visszavadásának stációiban mindkét fél felvonultatja a maga győztes narratíváját.

A globális-digitális médiumok révén ez az elbeszélés – a maga emberi dimenzióival s epikai átjárhatóságával és ívével – ragadja magával a szembenálló felek élesen egymás ellen horgelt közönségét, s ha eltérő intenzitással is, de az egész érdeklődő – pro és kontra – világot.

S ebbe pistul bele minden néző. Mindazok, akiket ez a dráma közvetlenül érint – a túsok és hozzátartozóik –, valamint mindazok, akik végigkövetik-élük-tüntetnek velük e kálvária stációját. (Nem egy izraeli kommentátor nevezte a Hamász autóból a vöröskeresztes kocsikba történő átszállás mozzanatát Via Dolorosának.) Ez utóbbiak közé sorolom magamat – aki Budapestről vagy Nagyborzsönyből a zsidó azonosság

so called „vállalásának”, a szolidaritás minimális kötelességének tudom be, hogy az internet globális jóvoltából napi néhány órában kitegyem magamat e monoton depressziót gerjesztő folytatásos TV-játéknak. A már másfél éve tartó agresszív hatású magamon és a feleségemen tapasztalva úgy vélem, hogy az egész izraeli társadalom s az ennél jóval szélesebb zsidó diaszpóra – még a holokauszt gyászunkjából ki sem gabalyodva, de annak a többgenerációs traumáit újra felbolygatva – ismét sürgős kollektív terápiára szorul.

A másfél éves háború alatt a „tús-kérdés” alig látszott-dominált a Globus izraeli-palesztin diskurzusában. Míg az izraelit – az ellenkező végtelenségig – ez a „kérdés” uralta. Szerintem viszonylagos homogenitását ez morzsolta fel, ami majd jóval később lesz nyilvánvaló, amikor hozzáfoghatnak a rendszerszintű traumák kikészítéséhez, ha a politikai megfontolások erre – *all after all* – módot nyitnak.

A túsokkal – mind a 250 elhurcolttal – szinte ama apokaliptikus október 7. (2023) másnapján megismerkedhettünk. Arcmásaik ránk szegeződtek – már azonnal, ahogy kilépünk a Ben Gurion repülőtér mozgólépcsőire – újságok címdalain, plakátokon, ablakokban, graffitiken, tűzfalfestményeken, hirdetőtáblákon, útkeresztezéseken, TV-híradókban s más műsorokban, az interneten, T-shirtön, tüntetés-táblán, a színes főtökön alatt vagy mellette fel van tüntetve a túsul ejtettek neve és életkoruk. S persze a felszólítás: hogy hozzák haza őket *áksávn/now/most* azonnal. Minden perc drága. Ezek az arcok és eredménytelen felszólítások beleszervültek az új izraeli „mindennapi élet”-tadataba – hogy majd lesüllydenek, de annál tartósabban megkapaszkodjanak „kollektív tudatalattijában.”

Ez a traumadózis kulminálódott az elmúlt két hét túsvisztaadási jeleneiben, amikor az élettörténeteikkel, hátramaradt síró vagy dühös családtagjaik révén már ismerős plakát-arcok a valóságban is megjelentek. A tús- vagy fogolycsere fogalmát itt használni hazugság lenne, (újság)íróhoz, értelmiségihez méltatlan felületesség. Hiszen az izraeli börtönökből kiengedett terroristák nem véletlenül, hanem bírósági ítéletek nyomán kerültek a falak közé (és nem a föld alá), jól dokumentált peranyagok alapján, amelyek többnyire többszörös gyilkosságokat beszéltek el s róttak a terhükre, míg az izraeliek – egyedül ők a túsok – teljesen ad hoc-véletlenül, s főként ártatlanul estek a Hamász karjaiba s a rájuk szakadt sorstalanságukba. Ha létezik izraeli felelősség – az a Hamász támadására fel nem készülésben merül ki. Ha ezt az epikai és drámai elemet – kik a szereplők s melyek az indítékaik – nem tisztazzuk, akkor nem csak az elbeszélés nem mesélhető el, de a valaha is elkezdődő – hol van az még? – traumaoldás is elképzelhetetlen.

A túsok kiadás folyamata a következő elemekből áll. (Nem tehetjük múlt időbe, mert még hetvenhatan odaát sínylődnek. Igaz, nem tudni, hogy közülük hányan szenvednek, s hányan várják a földi nyűgöktől megszabadulva a tisztas temetésüket.) A Hamász autói megérkeznek egy gázai tér-díszletbe, s a túsok kiszállnak az autóból – eleddig mindannyian a saját lábukon – és átmen-

nek a néhány méterrel arrébb rájuk várakozó Vöröskereszt mikrobuszaihoz, hogy azok néhány perc után kigördüljenek a térről. (Színről.) Majd rövid szünet után ezek az autók izraeli területre érkeznek, ott a túsok szintén kilépnek az autóból – ölelő izraeli katonák és katonanők karjaiba, akik betámogatják őket egy paravánnal borított helyiségbe, ahol a legközelebbi hozzátartozóikkal találkoznak. Majd kisvártatva a helikopter belsejében látjuk őket viszont derűsebb arckifejezéssel, amint egy papírlapra filctollal ráírják néhány szót, és felmutatják – többnyire köszönetet a visszaszert szabadságért. A helikopter leszáll valamelyik izraeli kórház udvarán vagy tetején, s ezúttal már belső terekben sorjáznak a családjaik legszűkebb tagjaival összelelkező megható összeborulások. Mindez két órát tart körülbelül, mint egy szokvány színházi előadás. Az előadás időpontját – legyen kora reggel vagy délután (napfény szükségeltetik) – a Hamász műsorfüzetek közli, noha a szomszédok, de katarai közvetítők útján. A felvonások között riporter kommentárokon keresztül megismerjük a túsokból újból izraeli polgárokká visszaváltott szerencsés-szerencsétlenek civil életének, valamint fogságba esésének történetét ama október 7-én. Ezt egészíti ki a családtagjaik küzdelmei a kiszabadításukért különböző izraeli városok tüntetéseiben, de közülük többen eljutottak a Fehér Házig vagy az ENSZ-palotáig is, hogy ott is számonkérjék szeretteik keserves sorsát – az izraeli Kneszetbe mint munkahelyre jártak be a képviselőkre és miniszterekre nyomást gyakorolando, sokszor keresetlen szavakkal, könynyekkel vagy dühkitöréseikkel. Majd a korábban kiváltott túsoknak a Hamász alagútjaiban szerzett valamennyi tapasztalatát is bejuttatják oly sokadszorra, sőt: még az onnan csak halott testeikben visszatértek tragédiáját is felidéznek.

A túsvisztaadás során a Hamász kétféle dramaturgiát használ. (Még hátravan több mint hetvenhat tús – nem használhatok múlt időt.) Első felvonásban elégedetlen, lincses tömeget szervez a romos díszletek elé. A Hamász fegyveresei rájuk keresztül állítják a fogva tartásuk utolsó pillanatában is halálfélelemben dermesztett szerencsétleneket a vöröskeresztes autókhoz. Bizonyára a világ előtt demonstrálandó a palesztin nép szenvedéseit, amelynek okai az élő izraeliek. Avagy tanúságul, hogy a háború – amelyet ők robbantottak ki, amelynek abbahagyhatatlanságáért egyedül ők a felelősek – hogyan táplálja a „palesztin nép” „spontán” dühét. Bizonyára – ők ezt jobban tudják – lesz erre vevő a széles muszlim s az azon túli világban.

Néhány nappal később azonban megfordul a színpad. Katonás rendben vonul fel a sokálarcos, jól vasalt terepszínű egyenruhában, talpig fegyverben pompázó Hamász-sereg. A túsokat egy emelvényre kísérik, a kezükben egy elbocsátási okmánnyal, sőt éljenzni, „felszabadultak” integetni is kényszerítik őket. Ez az imázs azt igyekszik közvetíteni, hogy a Hamász ura a helyzetnek, lecsérésükkel még az újonnan megválasztott amerikai elnök se ábrándozzon. Hiába pusztították el háromnegyedüket, soraikat menetközben föltöltötték a kaland- és harcéshez, valamint szó szerint is éhes gázai fiatalelkéből. S persze a legfőbb üzenet a

palesztin s az arab világnak, vagy csak úgy: az egész világnak, hogy a másfél éves háborúban ők győztek. Ha ismétlés is, de kiemelendő: a palesztin, az arab, a muszlim világ győzött.

(Egyébként jómagam is így gondolom, e demonstrációk nélkül is. Ha egy nép életlehetőségeit megszüntetve és sok ezriket ártatlanul áldozatul dobva is: de elérték, hogy a túsvisztaadás cserélhető értéké válhasson az „e világon”. Ez bármennyire fájdalmas is, de győzelem. Ha ők győztek, ki veszített? Nem az izraeliek, hanem a világ veszített. Azzal, hogy ehhez a drámához pro vagy kontra nézőként asszisztált. S ezzel legitimizálta.)

A három férfi tús tegnap (2025. február 8.) visszavágása is az utóbbi dramaturgiát követte. Itt a díszletváltással friss üzenetet fogalmaztak meg azzal, hogy a rendezett képet sugalló fegyveres statisztériát ezúttal egy kevésbé lebombázott tere vezeték választja, hogy Gáza nincs annyira lerombolva, hogy újjáépítéséhez a számára jól tejelő, tevékenysége előtt pajzs funkciót betöltő lakosságának ki kellene szabadulnia a karmai közül.

A szcena izraeli narratívája nem sugall győzelmet, vagy ha igen: a háború egészen más frontján. (Tehát a különböző elbeszélések még nem is találkoznak-konfrontálódnak.) Legalábbis ami magát a szimhát törői háborút illeti, amely hosszúságában, szenvedéseiben, veszteségeiben már túltett az államalapítás óta lefolytatott valamennyi – a 75 évhez képest bizony nem kevés – háború. A narratíva visszatért a talnudi forráshoz – bármennyire is *hilonim* (vallástalan) interpretációban, nevezetesen hogy az emberi élet megmentése mindenek fölé áll. („Ha egy ember életét megmented, az egész világot mented meg.”)

Szinte másról sem szól a narratíva fölmondás-sulykolás. Ez a győzelem – sajna még nem teljes – azt hirdeti, hogy a továbbiakban is az összes tús visszatérésére szabad csak koncentrálni. A tragédiának ez az eleme önmaguknak, azaz a sokrétű és -osztatú izraeli társadalomnak szól, s rajta keresztül a világnak, lehet benne: az arab-muszlim világnak is.

Jómagamnak, egyszerre belül- és kívülállóknak, mindez egyszerre tetszik és ugyanakkor elfogadhatatlan. Még akkor is, ha nem tudom, mi a helyes megoldás. A túsok sorstalansága nem szolgálhat felmentésül az elkövetőknek, s főleg legitimációjul egy ilyen aljas és embertelen támadásnak. Annál is inkább, mert ezzel ez a narratíva csak újabb hasonló narratívákat idéz elő a jövőben. Ugyanakkor a túsok = emberek = sorsok – még ha a jövőben más embertársaik sorstalanságát prognosztizálják is.

Izrael rövid, 75 éves történetében a kétezer éves sorstalanságából keservesen kisajtolt-nyert sors most ismét a sorstalanságba látszik hajolni.

A minap visszatért három férfi tús soványsága is emlékeztetett a szintén minapban 80 éve felszabadított Auschwitzban még élve talált – kire is? – túsra. Hiszen a koncentrációs táborok lakói is hasonló sorstalanságra ítéltettek, noha akkor kiszabadításukért nem tárgyaltak Hitlerrel, hanem az akkori világ összefogása akit lehetett, ki- és megszabadított.

S mi – kik? – jönnek ezután? Lehet, a Hamász dramaturgiájában az volt a szempont, hogy az első felvonásban azok szerepeljenek, akik megállnak még a lábukon. (Az utolsó napokban valamivel több életmet kaptak, hogy szerepüket sikeresen alakíthassák.)

A következő heti narratíva-folytatást már Jeruzsálemben fogom nézni. Onnan vezetem tovább ezt a szomorú sorskerülő-naplót. Majdnem biztosan állíthatom, mert legalább most egyik oldalról sem küldözgetnek rakétákat az ország belseje felé – már egyre több repülőgéptársa visszafelé is tért a tel-avivi járataival. Azonban a háborúnak e narratíva-háborúba való belépése nem oldott meg semmit, de inkább ellehetetleníti a további éléshez elengedhetetlen traumaidőszak feltételeit.

Más szavakkal: ama „virrasztó éji fellegek” egyelőre (két kettőre) esze ágában sincs „nagy szárnyát”, „ránk” – az egész világra – „borítani”.

Donald Trump leendő nagykövete antiszemitizmussal vádolta meg az ENSZ-t

Donald Trump amerikai elnök ENSZ-nagykövetjelöltje antiszemitizmussal vádolta meg a világszervezetet, illetve Izrael iránti megingathatatlanságát hangoztatta a republikánus többségű szenátus külügyi bizottságában. **Elise Stefanik** a meghallgatásán úgy vélte, „az antiszemita üszkösödés elért az ENSZ berkeibe is”.

Elise Stefanik a meghallgatásán

Fotó: Saul Loeb / AFP via Getty Images

„Ha megnézzük az ENSZ-en belüli antiszemita üszkösödést, több Izraelt célzó határozat van, mint az összes ország és válság ellen együttvéve” – szögezte le Elise Stefanik.

Amikor a palesztin államiságról kérdezték, azt mondta, egyetért a jobboldali izraeli miniszterekkel, akik úgy vélik, Izraelnek a Bibliából levezethető joga van Ciszjordánia egészéhez.

Stefanikot az egységek által náci karlendítéssel vádolt **Elon Musk** is faggatták. A leendő amerikai ENSZ-nagykövet tagadta, hogy a világ leggazdagabb embere ebből a megfontolásból emelte volna magasba a karját.

A korábbi New York állami képviselő elmondta, kinevezése esetén azon fog dolgozni, hogy az amerikai nép érdekeit szolgálja az ENSZ-ben, valamint képviselje Donald Trump elnök „Amerika az első” és „béke az erőn keresztül” elvekre épülő külpolitikáját.

Elise Stefanik ígéretet tett továbbá a világszervezet és ügynökségei reformjára, valamint „az Izrael-ellenes elfogultság és a növekvő kínai befolyás elleni küzdelemre az ENSZ-en belül és világszerte”.

Ne kívánd meg!

Bölcsünk a Tízparancsolat utolsó, „Ne kívánd!” (II.M. 20/13) parancsát gyakran az irigység fogalmaként értelmezik: „Ne irigykedj!”

Bölcsünk tanították: Olyan súlyos az irigység hatalma, hogy még a Világ Teremtője is rossznak nevezi: „Mert az ember szívének hajlandósága ifjúságától fogva gonosz.” (I.M. 8/21) Rabbi Jichák mondta: Valóban! Káin irigységből ölte meg testvérét, Ábelt! Simon ben Lévi rabbi folytatta: Az irigység hajlama gonosz, és minden nap megújul, hiszen ez áll: „És hogy szívében a gondolatok minden hajlama csak gonosz volt egész nap...” (uo. 6/5) Az irigység minden nap győz, tönkretesz a lelki békét, végül ölni képes! „Örvendő szív derültté teszi az arcot, de a szív fájalmában levert a lélek.” (Péld. 15/13) „Az irigykedő beteg lelke tele kéttel, nélküli az istenfélmet, mely gyógyítója lehetne.” (Kidusin 30b)

Az irigység szorongást okoz, békétlenséggel jár, végül agressziót teremt. Imáinkban nap nap után könyörgést mondunk a békéért. A betoldott imaszöveg Jób könyvéből vett mondattal kezdődik: „Aki békét teremt a magasságokban...” (25/2), majd a talmudi időkben a rabbi által megfogalmazott szöveggel folytatódik: „...az hozzon békességet ránk és egész Izraelre!”

A békétlenség, az ellenségeskedés legtöbbször irigységből ered. Kijelenthetjük, hogy a zsidók és Izrael ellen 2023. október 7-én elkövetett terrortámadás oka az irigység volt!

Jichák rabbi mondta: „Boldogan és szabadon élt Izrael a perzsa uralom alatt. Ifjú tanítvány sétált a machuzai ligetben ősz mestere oldalán. Különös nép vagyunk mi, zsidók – szól az ifjú –, minden imánk, minden fohászkodásunk csak egyet kér: BÉKÉT! Reggel és este, jártunkban és keltünkben békéért könyörgünk. A béke sátrát kívánjuk, a béke Istenét ünnepejük. Ó, mesterem! Körülnézek, és látom Izrael fiait nyugton hajlékaikban. Dolgozva a földeken, játszadozva az iskolák napos udvarán... és azt kell mondanom: mily félnék nép ez, mely folyton a békéért és nyugalomért imádkozik!”

Az ősz mester e vakmerő szavakra reszketően felemelte az ég felé fáradt ujjait, és így szólt meg: – Te nem tudod, fiam, te nem tudod! Ne is tudd soha! Te nem érzed Izrael titkát, te nem sejtet, miért reszket folyton népünk lelke, mitől tart, és mi leskelődik rá. Szabadságunk csak álom, mely elszáll, nyugalomunk sóhajtás, melynek vége szakadhat hirtelen. Mi tudjuk, miért imádkozunk. Mert egyszerre csak meginog a föld, elsápadnak kertjeink, kigyullad a tűz! Vér, vér folyik gyermekeink homlokán... Te nem tudod, hogy nekünk egy félelmünk van: az, hogy elmúlik a béke. Egy aggodalmunk: eltűnik a nyugalom. Nincs más kincsünk, csak a béke. Ezért imádkozunk. Nincs más álmunk, mint a béke. Ha nincs béke, nincs Izrael. Ne kételkedj, fiam, hanem imádkozz népeddel a békéért. És ha nem is érted, ha ki is gúnyolod: te csak imádkozz. És én úgy kívánom neked: ne is tudd meg életedben, mit jelent valójában ez az örök, ez a meg nem szűnő ima, mit jelent a menekülő Izrael jajkiáltása a békéért!” (Smot rabba 26/6)

Szerdóc J. Ervin főrabbi

Programajánlat

Március

Spinoza Színház
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

Március 1. (szombat) 19 óra: **Én, Zsa Zsa – monodráma**

Március 3. (hétfő) 19 óra: **Capa, a világhírű fotós – monodráma**

Március 6. (csütörtök) 19 óra: **Mózes és Jézus Pesten – politikai kabaré**

Március 8. (szombat) 19 óra: **Holdfényes Randevű – kuplék**

Március 10. (hétfő) 19 óra: **Albina – A nő a Nobel-díj mögött – monodráma**

Március 13. (csütörtök) 19 óra: **Én, Zsa Zsa – monodráma**

Március 17. (hétfő) 19 óra: **A Latabárné fia – monodráma**

Március 18. (kedd) 19 óra: **Feld Lajos, aki végig rajzolta Auschwitzot – film**

Március 19. (szerda) 19 óra: **Sholem Alekhem – jiddis est**

Március 20. (csütörtök) 19 óra: **Herzl – kávéházi dráma**

Március 23. (vasárnap) 19 óra: **Én, Zsa Zsa – monodráma**

Március 25. (kedd) 19 óra: **Gábor György: Talmud, Tóra... – előadás**

Március 26. (szerda) 19 óra: **Én, Zsa Zsa – MOST FESZT, Tatabánya**

Generációk Klubja

(1067 Bp., Hunyadi tér 3.,
félelelet)

A programok 15 órakor kezdődnek.

Március 3. (hétfő): **Deák Gábort üdvözölhetjük.**

Március 10. (hétfő): **Németh Péter, a Népszava főszerkesztője a Sajtó és szabadság témát választotta.**

Március 17. (hétfő): **Kacsvinszky Barbara a vendégünk.**

Március 24. (hétfő): **A retró bárzene utolsó mohikánja, Fúzy Gábor a zongoránál.**

Március 31. (hétfő): **55 éves a Goldmark Kórus. Villányi András és Ádám Mária kórusvezető vetítésel és előadással szedik emlékezetessé a délutánt.**

Holokausz: felejtős

A holokausz alapvető tényeivel kapcsolatos nyugtalanító tudatlanságra derült fény a New York-i székhelyű Claims Conference által nyolc országban (Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Franciaország, Ausztria, Németország, Lengyelország, Magyarország és Románia) végzett felmérésben. Megdöbbentő, de a válaszadók többsége Románia kivételével mindenhol úgy gondolja, hogy hasonló, mint a holokausz, ma is megisméltódnak.

Az aggodalom az Egyesült Államokban a legnagyobb, ahol a megkérdezett felnőttek több mint háromnegyede (76 százaléka) véli úgy, hogy ma megisméltódnak egy holokauszhoz hasonló népiirtás. Az amerikaiakat követi az Egyesült Királyság 69 százalékkal, Franciaország 63 százalékkal, Ausztria 62 százalékkal, Németország 61 százalékkal, Lengyelország 54 százalékkal, Magyarország 52 százalékkal és Románia 44 százalékkal.

A szigetországi Jewishnews cikke szerint megdöbbentő módon néhány felnőtt azt mondta, hogy nem hallott vagy nem biztos abban, hogy hallott valaha a holokauszról. Hasonló eredményt hozott a felmérés a 18–29 éves korosztály körében is: Franciaországban 46 százalék, Romániában 15 százalék, Ausztriában 14 százalék és Németországban 12 százalék válaszolta, hogy nem hallott vagy nem biztos abban, hogy hallott korábban a holokauszról. Ráadásul miközben Auschwitz-Birkenau a legismertebb haláltábor a világon, a megkérdezett amerikaiak közel fele (48 százaléka) nem tudott megnevezni egyetlen tábor vagy gettót sem, amelyet a nácik hoztak létre a második világháború alatt.

A felmérésben részt vevő országokban a lakosság többsége arról sem tud, hogy hatmillió zsidót öltek meg. A nyolc országból hétben a válaszadók több mint 20 százaléka gondolja úgy, hogy kétféle vagy annál kevesebb zsidót gyilkoltak meg a holokausz során: Romániában 28, Magyarországon 27, Lengyelországban pedig 24 százalék. Utóbbi számot még meglepőbbé teszi, hogy az elpusztítottak közül csaknem hárommillió lengyel származású volt.

Gideon Taylor, a Claims Conference elnöke a következőket mondta: *A riasztó tudásbeli hiányosságok, különösen a fiatalabb generációk körében, rávilágítanak arra, hogy sürgősen szükség van hatékonyabb holokauszoktatásra. Az, hogy jelentős számú felnőtt nem ismeri az alapvető tényeket – például a hatmillió meggyilkolt zsidót –, mélyen aggasztó.*

Weisz Árpád és családja emlékére helyeztek el botlatókövet Bolognában

A holokausz nemzetközi emléknapja alkalmából botlatókövet helyeztek el a többszörös bajnok magyar edző Weisz Árpád és családja egykori lakóépülete előtti utcárcszen Bologna városában. Weisz Árpádról Rómában és Milánóban is megemlékeztek, a bolognai rendezvény a Dell'Ara stadionban kezdődött.

A városi klub ügyvezető igazgatója, **Claudio Fenucci** és a Bologna csapatának képviselői a stadionban 2009-ben elhelyezett táblánál tisztelegtek **Weisz Árpád** emlékére.

Ezt követően a Valeriani utca 39. szám előtti járdán négy botlatókövet avattak fel Weisz Árpád, felesége, **Ilona** és két gyermekük, **Róbert** és **Klára** emlékére. A család itt élt 1938 októberéig. Róbert a lakáshoz közeli Bombicci általános iskolába járt. Egykori osztálytársa őrzött meg néhány képet a magyar kisfiúról, aki a faji törvényeket követően örökre eltűnt az életéből.

A magyar edző emlékére a milánói Teatro della Cooperativa színházban **Gianfelice Facchinetti** rendezésében játszani kezdtek a *Weisz Árpád – Ha a rasszizmus pályára lép* című előadást, melyet azonos nevű kiállítás is kísér a helyi zsidó múzeum együttműködésével.

Rómában egy Weisz Árpád és családja életét felidéző színdarabot adott elő **Alessio** és **Andrea Vellotti**. Az előadás a rákövetkező napokban Nápolyban is bemutatkozott. Andrea Vellotti az MTI-nek úgy nyilatkozott, Weisz Árpád szakmai nagysága és embersége a mai napig példaérté-

künek számít az olaszok számára. *Weisz Árpád az utolsó pillanatig azt hitte, hogy munkája, sikerei, az általa edzett csapatok, a játékosok és a szurkolók védelmet nyújthatnak neki és családjának, de nem így történt – mondta a színész-rendező.*

Mindkét színházi előadás **Matteo Marani** sportújságíró 2007-ben megjelent, *A bajnokságtól Auschwitzig* című könyvét dolgozta fel.

A hatszoros magyar válogatott labdarúgó Weisz Árpád edzőként 1929–30-ban az Internazionale, majd 1936–37-ben a Bologna csapatát juttatta bajnoki címhez. Az első edző volt Olaszországban, aki két csapattal nyert bajnokságot.

Olaszországból először Franciaországba, majd Hollandiába költözött. Felesége és gyermekei 1942-ben, Weisz Árpád 1944-ben halt meg Auschwitzban. (MTI)

A váci hitközség versenyfelhívása

Mint azt Turai Jánostól, a Váci Zsidó Hitközség Raoul Wallenberg-díjas elnökétől megtudtuk, a hitközség és az általa alapított **Duna-Ipoly-Galga Oktató-Kutató Központ és támogatóik Raoul Wallenberg utódai** címmel pályázatot hirdettek Vác és a régió 8. osztályos és középiskolás tanulóinak számára.

Téma: Vác és a Dunakanyar zsidósága a holokauszban – üldözöttek, bujdosók és életmentők.

Fővédnök: dr. Rétvári Bence államtitkár, miniszterhelyettes, országgyűlési képviselő.

Segítség a résztvevőknek: mind a 8. osztályos, mind a középiskolás tanuló felkészüléséhez irodalmat biztosítanak a kiírók. Ugyanakkor a nyolcadikos diákok a történelem tantárgy keretében tanulnak a holokauszról, az ehhez használt tankönyvek is segíthetik a témában való kellő elmélyülést.

Turai János

A verseny konzultációkkal és tesztlapokkal, három csoportban zajlik mintegy két hónapon keresztül, pontozásos alapon.

Értékelés: a meghatározott értékpontot vagy azt meghaladó eredményt elérő versenyzők értékes tárgyjutalomban részesülnek.

Ezúttal nemcsak egyetlen tanuló részéről elismerésben és tárgyjutalomban, mint a korábbi hasonló, Budapestről vezényelt versenyeken, hanem akár tíz vagy több jól teljesítő versenyző is díjazott lehet.

A versenyt külön napon ünnepélyes eredményhirdetés követi, ahol minden résztvevő az elért eredményének megfelelően részüli könyvjutalomban vagy kap értékes ajándéktárgyat.

Jelentkezés: vzhshhitkozseg@gmail.com

A kiíró Váci Zsidó Hitközség Raoul Wallenberg-díjas elnöke, Turai János így zárja a felhívást: *A felkészítést pedagógusok végzik. Tisztelettel kérem a pedagógus kollégákat, hogy minél több érdeklődő fiatal segítsenek jelentkezni és elindulni a versenyen!*

Ribáry Zoltán

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter
Szerkesztésért felelős személy:

Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Te lefon/fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829

E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa

Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 9600 Ft
Külföldre 13.600 Ft/év
USA és Izrael: 15.000 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUB
IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák:
PrimeRate Zrt.

ISSN 0133-1353

NAPTÁR

Március 7., péntek	Ádár 7.	Zájin ádár Gyertyagyújtás: 5.19
Március 8., szombat	Ádár 8.	Szombat kimenetele: 6.24
Március 13., csütörtök	Ádár 13.	Eszter böjtje
Március 14., péntek	Ádár 14.	Pürim Gyertyagyújtás: 5.29
Március 15., szombat	Ádár 15.	Szombat kimenetele: 6.36

APRÓ- HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés
Zuglóban, Vezér u. 156.
VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig.
Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. l. 320-4778. www.drviragdentel.hu és www.mini-implantatum.hu

Takarítást, háztartásbeli munkát vállal középkorú, megbízható hölgy. 06-30-621-3857.

Autóval rendelkező hölgy vállal idősgondozást, takarítást, bevásárlást, ügyintézt, valamint segítséget nyújtana idős személy házvezetésében. Hívjon bizalommal. 06-20-229-0986.

Az Adománytaxi lett Az Év Fővárosi Civil Szervezete

Az Adománytaxi nevet viselő jótékonyági akció a budapesti zsidó közösségből indult, és a mai napig a zsidó közösség támogatásával működik.

A budapestiek szavazata alapján 2025-ben az Adománytaxi Alapítvány nyerte el Az Év Fővárosi Civil Szervezete díját – tudatta a Főpolgármesteri Hivatal az MTI-vel. A közlemény szerint az elismerést – a városháza szimbolikus kulcsát – Karácsony Gergely főpolgármester adta át a 11.089 szavazat alapján nyertes szervezetnek.

A díjjal ebben az évben már ötmillió forint pénztartalék és megjelenési lehetőségek is járnak a városháza kommunikációs felületein.

Az Év Fővárosi Civil Szervezete pályázatot tavaly augusztusban írta ki a főváros önkormányzata, arra 41 érvényes jelentkezés érkezett. Ezeket a Budapesti Civil Adatbázis tagszervezetei rangsorolták, és az első tíz helyre került civil szervezet jutott tovább. A díjátadón a legtöbb voksot kapott tíz szervezet egy kerekasztal-beszélgetés keretében is bemutatkozhatott.

A főpolgármester a civilek napján hirdette ki az idei nyertest a margitszigeti Kristály Színtérben rendezett ünnepségen, ahol az Adománytaxi Alapítvány a vándordíjat az előző évi nyertestől, a Heti Betevő Egyesülettől vehette át.

Az Adománytaxi Alapítvány 2015 óta dolgozik egy szolidárisabb és fenntarthatóbb társadalomért innovatív, körkörös adományozási rendszeren keresztül. Egyedisége, hogy házhoz megy a fővárosban élők nem használt értékeiért, melyeket azután eljuttat az ország legrászorulóbb közösségeihez.

A DW magyar csapata tavaly elkísérte őket a borsodi Novajidrányra, az egyik segítő akciójukra. Az erről készült riportból kiderült, hogy az Adománytaxi nevet viselő jótékonyági akció a budapesti zsidó közösségből indult, és a mai napig a zsidó közösség támogatásával működik. De nem csak zsidóknak szól. Sőt. Az

Forrás: Karácsony Gergely Facebook-oldala

alapító **Horn Tamás** hitvallása szerint pont a hídépítés a lényeg: kilépni a burokból, eljutni más társadalmi csoportokhoz, hidakat építeni közöttük, és szemléletet formálni.

Az Adománytaxi lényege, hogy

összegyűjtik azoknál a feleslegessé vált dolgokat, akiknek már nincs szükségük rájuk, és elviszik azokhoz, akik viszont hasznát veszik. Legyen szó ruháról, háztartási eszközről vagy játékokról. (MTI/Kibic)

70 éve halt meg Szőke Szakáll, a Casablanca világhírű főpincére

Los Angelesben éppen hetven évvel ezelőtt, 1955. február 12-én halt meg a **Szőke Szakáll (Gerő Jenő)** művésznéven ismertté vált **Grünwald Jakab**, aki egy budapesti zsidó családból indult el a világhír felé – amit a 20. századi filmtörténet egyik leghíresebb klasszikusa, a *Casablanca* hozott el számára. Mellékszerepet játszik benne, de hát egy igazi filmes remekmű éppen attól remekmű, hogy minden ízében tökéletes. Még a mellékszerepekben is!

Grünwald Jakab 1883-ban született Budapesten, s mint oly sokan a pesti kabaré világában, ő is **Nagy Endre** szárnyai alatt kezdte a szakmát. Számos pesti kabaré állandó szereplője, szerzője vagy éppen vezetője volt (Modern Színpad

Szőke Szakáll (1883–1955)

Cabaret, Sörkabaré, Fekete Macska Kabaré, Téli kert, Palace Kabaré, Apolló Kabaré, A Kis Komédia stb.), majd az 1910-es évek közepén filmezni kezdett.

A némafilm korában nem okozott problémát, hogy egy tehetséges színész külföldre szerződjön, így tett Szőke Szakáll is, aki Bécsben, Berlinben, Londonban kapott szerepeket, s meg sem állt Hollywoodig. 1938-ban került az Egyesült Államokba, s ott élt haláláig.

Habár Amerikában több mint 30 (!) filmben játszott, a legismertebb alakítása az volt, amikor Carl főpincér bőrébe bújott egy bizonyos Rick nevű bártulajdonos casablancái kocsmájában... Rick szerepében egy világsztár, **Humphrey Bogart** játszott, de az 1942-ben forgatott *Casablanca* nemcsak a világsztárok miatt híressé vált, hanem azért is, mert – holott olcsó, romantikus mozinak indult – a sűrű tartó, soha el nem múló, örök szerelem filmje lett, amelyen 1942 óta zokognak az egymás után következő nemzedékek.

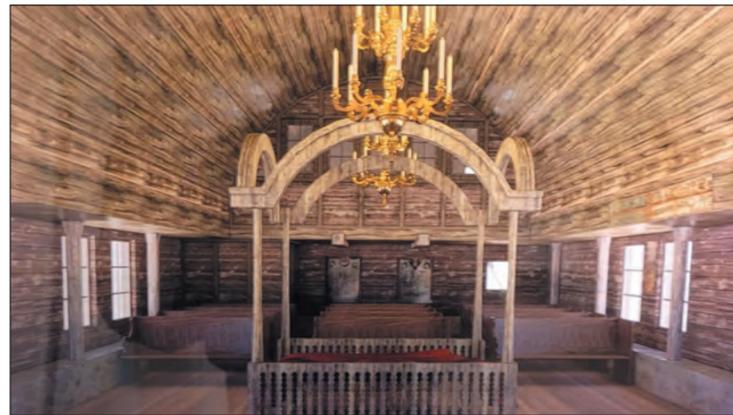
Véletlenül bukkantak rá Erdély fazsinagógájának maradványaira

A budapesti zsidó múzeum két fiatal munkatársa tavaly nyáron azt a feladatot kapta, hogy rakjon rendet az intézmény padlásán, de a munka hihetetlen eredménnyel járt. Megtalálták annak a 18. századi fazsinagógának a darabjait, amelyet 1911-ben Löwy Ferenc rabbi Erdély legrégebbi zsidó templomaként azonosított. E maradványokból nyílt kiállítás a múzeumban.

Csaknem három évszázados múltira visszatekintő, fakulóban lévő deszkatorodékek láthatók a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár *Írás a falon – Mikdás meát* című új tárlatán. Habár ezek a deszkák a laikus szemlélőnek nem sokat mondanak, **Király Mátyás** és **Som Balázs**, a múzeum két munkatársa tavaly nyáron azonnal felismerte, hogy az intézmény padlásán nem mindennapi le-

vély legrégebbi zsidó temploma címmel írt tanulmányt a Magyar Zsidó Almanach 1911-es kiadásába. Nem csoda, hogy évtizedekkel később is foglalkoztatta a téma, olyannyira, hogy 1934-ben egy Jeruzsálemből érkezett újságírórt vitt el Názánfalvára az épület megtekintésére. De szomorúan tapasztalták, hogy a helyi zsidóság létszámának csökkenése miatt a fazsinagóga a pusztulás szélére került, ami egy évtizeden belül be is következett.

A Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár új tárlatán látható deszkaelemek nemcsak azért becsesek, mert Magyarország és Erdély területén a názánfalvin kívül egyetlen más fazsinagóga sem épült soha, hanem azért is, mert annak dacára, hogy a lengyel-litván területeken a 16. századtól széles körben elterjedtek voltak a fazsinagógák, a náciizmus

A fazsinagóga rekonstruált képe

letre bukkant. Mint az a tárlatmegnyitón el is hangzott: a két fiatalembert **Toronyi Zsuzsa** igazgató eredetileg csak arra kérte meg, hogy rakjanak rendet a padlásán, a szakemberek azonban az 1747-ben épült, de a 20. század első felében megsemmisült názánfalvi fazsinagóga maradványaival tértek vissza onnan.

A mintegy 80-90 kilónyi faanyagot **Balázs György**, a múzeum egykori munkatársa 1941-ben vonattal hozta Pestre Marosvásárhelyről, mert tudta: ha nem menti meg a héber nyelven felíratozott faelemeket, akkor Erdély egyetlen fazsinagógájából semmi sem marad. Hála neki, a maradványok fennmaradtak, igaz, a szakemberek előtt korábban mindössze két deszkaelem volt ismert. Tavaly nyárig, míg **Király Mátyás** és **Som Balázs** véletlenül fel nem fedezte a festett deszkákat, senki nem tudta, hogy a názánfalvi fazsinagóga megmaradt darabjainak jelentős része még a padlásán várja az *újzsidósítást*.

Az elmúlt fél évben jelentős kutatómunka indult be annak érdekében, hogy a most megnyitott tárlat méltó módon mutassa be azt a fazsinagógát, amelyről Löwy Ferenc rabbi Er-

pusztítása nyomán szinte teljesen eltűntek Európa épített örökségéből. Az említett területeken mára mindössze néhány maradt meg.

A budapesti tárlaton természetesen látható az a két panel is, amely már korábban ismert volt, az igazi szenzációt azonban azok a héber felirattal ellátott, festett, restaurált deszkák jelentik, amelyekre tavaly bukkantak.

S hogy miért volt *írás a falon*, az az miért van héber szöveg a deszkákon? Erről a megnyitón **Bányai Viktória** történész azt mondta: nemcsak szakrális, de gyakorlatias oka is volt annak, hogy ezekben a régi zsidó közösségekben a deszkákra írtak bibliai idézeteket vagy imákat. Mégpedig az, hogy ezek az emberek nem tartoztak a tehetősek közé, sokuknak nem tellett saját imakönyvre, így ők a deszkákról olvasták a Szentírást. Egyébként éppen a pénzügyi helyzet indokolja az anyagválasztást is: a jobb módú zsidó közösségeknek nem okozott gondot kőből építeni zsinagógát, de Lengyelország, Litvánia vagy éppen Erdély szegény zsidósága csak fazsinagógát engedhetett meg magának.

Lefkovicsék örülnek

Mivel a Breier Ádám által rendezett, **Bezerédi Zoltán** és **Szabó Kimmel Tamás** főszereplésével készült *Lefkovicsék gyászolnak* című film elnyerte a párizsi *Diasporama Zsidó Filmfesztivál* fikciós film kategóriájának fődíját. Gratulálunk a film alkotóinak!

Antifának néztek (anti)fák újéve előtt

Már megint a kitörés napja. Akárcsak tavaly. Baktatok (sábeszkor szabad) a Széll Kálmán téren, és látok egy csoportot. Öltözésem ünnepi, a többieké szinte egyforma: terepszínű nadrág, fekete sapka. Körülöttük rendőrök álldogálnak. Nem mind. Van, amelyik igazolat. Amilyen pechem van, egyikük – mivel „civil” ruhában vagyok – antifasisztának hisz (nem jár távol a valóságtól), és elkéri a személyimemet. Jobbra sábesz, balra sábesz, csak ahol állok, ott nincs alapon eleget teszek kérésének. Csak nyugalom, uram! – mondja. Csak nyugalom – válaszolom, mert látja, nincs nálam sem bot, sem pálcá.

Ezután megérkeznek a Vár felől a „Fák”, és megint a Városmajorba tartanak. Ahol elvélmenőik meggyilkolták nagymamám. Ott parádézna néhány méterre az egykori brutális betegvilkolas színhelyétől (Bíró Dániel Kórház). Ami igaz, az igaz. Nem láttam, hogy akár egyetlen „Fát” is igazoltattak volna. Nyilván ők engedéllyel voltak ott... Hatóságival...

Jövőre im jirce Hásém, ha Isten is megengedi, sábeszkor terepszínű ruhában megyek, terepszínű kipával a fejemen. És akkor engem sem igazoltatnak.

kápe